PRZEGLĄD NOTARJALNY

ORGAN NOTARJATU POLSKIEGO

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM ZAWODOWYM I ZAGADNIENIOM PRAWNYM Z DZIEDZINY TEORJI I PRAKTYKI NOTARJATU

KOMITET REDAKCYJNY:

PRZEWODNICZĄCY — *DR. STANISŁAW STEIN*, PREZES IZBY NOTARJALNEJ W KRAKOWIE.

CZŁONKOWIE—Z RAMIENIA MAŁOPOLSKICH IZB NOTARJALNYCH: *KAZIMIERZ SOKOL*, PREZES IZBY NOTARJALNEJ WE LWOWIE, *ERNEST GANTHER*, P. O. PREZESA IZBY NOTARJALNEJ W PRZEMYŚLU, *DR. JULJUSZ DUNIKOWSKI, TADEUSZ NAWROCKI, ALEKSANDER RYBIAŃSKI, LUDWIK SUMMER-BRASON, STANISŁAW ZIEMNOWICZ;*

Z RAMIENIA NOTARJATU ZIEM ZACHODNICH: *DR. JAN SŁAWSKI*, PREZES ZWIĄZKU NOTARJUSZÓW NA OBWÓD SĄDU APELACYJNEGO W POZNANIU, *DR. STEFAN PIECHOCKI, DR. WITOLD PRĄDZYŃSKI;*

Z RAMIENIA ZRZESZENIA NOTARJUSZÓW I PISARZÓW HIPOTECZNYCH: *ZYGMUNT HÜBNER*, PREZES ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZRZESZENIA N. i P. H., *WACŁAW DOMINIK PASZKOWSKI, MARJAN KURMAN, WACŁAW ANTECKI, KAROL HETTLINGER, WŁADYSŁAW HOŁOWNIA* (WILNO), *WŁADYSŁAW MODRZEWSKI* (LUBLIN), *ZYGMUNT NOWICKI, WŁADYSŁAW OLEWSKI, STEFAN SMÓLSKI* (LUBLIN).

TREŚĆ Nr. 6 — 1933 r.:

Redakcja i Administracja: Warszawa, Kapucyńska 6, gmach Hipoteki, pokój Nr. 28, telefon 257-81.

Godziny dla interesantów: od 10-ej rano do 1-ej po poł.

Rękopisów redakcja nie zwraca.

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Prenumerata: miesięcznie — 2 złote, kwartalnie — 5 złotych, rocznie — 20 złotych.

Ogłoszenia: strona — 200 zł., 1/8 str. — 30 zł., 1/16 str.—20 zł., drobne — 20 gr. od wyrazu.

Konto P. K. O. 1.372 (Zrzeszenie N. i P. H. Zarząd Główny)

Cena numeru — 1 złoty.

Nr. 6. **WARSZAWA, SIERPIEŃ — II, 1933 r.** **Rok XII.**

WIKTOR NATANSON

TENDENCJE ROZWOJOWE
INSTYTUCJI PRZYMUSU NOTARJALNEGO

Okres wielkich prac kodyfikacyjnych, jaki obecnie przechodzimy, stwarza konieczność gruntownego przeorania gruntu przewodnich myśli programowych, które tkwią w psychice zbiorowej, stanowiąc nabytek długich lat obracania się w sferze ustalonych tez i kanonów, opartych na ideach społeczno-politycznych XIX wieku.

Jest bowiem rzeczą jasną, że kodyfikacja jednolitych dla całego obszaru Państwa wielkich bloków prawa prywatnego materjalnego nie może być ujęciem normatywnem tez, które tkwią w nas głęboko w oparciu o tradycję i — powiedzmy wyraźnie — pewną rutynę myślenia o zjawiskach życia społecznego, ale musi wybiegać naprzód, ogarniając w procesie krystalizacji prawnej te wszystkie czynniki, które trzeba wysiłkiem myślowym nawierzch dopiero wydobyć.

Przechodzimy do tematu, nawiązując w intencji do opracowanych przez Komisję Kodyfikacyjną projektów kodeksu zobowiązań i kodeksu handlowego.

Zagadnienie formy aktów prawnych zdawna stanowiło przedmiot szczególnego zainteresowania teoretyków i praktyków prawa, a to zarówno ze stanowiska doktrynalnego, jak i w zakresie dogmatycznym. Istotnie, posiada ono szczególną wagę dla równowagi stosunków prawnych w państwie, dotyczy bowiem skuteczności prawotwórczego objawienia woli przez człowieka w jego codziennych wielorakich stosunkach, sprawach i interesach.

Od symbolicznej formalistyki świata starożytnego poprzez nieuchronną w rozwoju dziejowym reakcję, a w następstwie nawrotu do formalizmu, który zbiegł się na szlakach czasu z wynalezieniem druku, z jego wydatnym wpływem na rozwój pisma wogóle, poprzez wzmożenie tętna życiowego w ustroju kapitalistycznym na przestrzeni XIX i początku XX stulecia i uwydatniającej się w związku z tem tendencji do rozluźnienia więzów formalnych, krępujących jednostkę w jej codziennych stosunkach życiowych, znaleźliśmy się oto na wzburzonych falach powojennego kryzysu, zalewających tak pewnie, zdawałoby się, żeglujący statek życia zbiorowego pod flagą liberalizmu — i znowu wyłaniać się zaczyna reakcja w kierunku nawrotu do formalizmu prawnego.

Jeżeli w kilku z konieczności najprostszych linjach naszkicowaliśmy ewolucję dziejową interesującego nas w tej chwili zagadnienia, to uczyniliśmy to z dwuch względów: raz — żeby podkreślić zaznaczającą się tu wyraźnie ewolucję fazową zaostrzenia i rozluźnienia formalizmu, powiązaną z całokształtem stosunków i przewodnich idei społecznych, gospodarczych i politycznych danej epoki historycznej, i dwa — żeby uwydatnić, że w związku z katastrofą liberalizmu we wszystkich dziedzinach współżycia zbiorowego, jaką obecnie przeżywamy, i sprawa formy czynności prawnych nie może być traktowana w oderwaniu od jej współczesnego tła dziejowego i że skoro sprawa ta jest obecnie przedmiotem badań kodyfikacyjnych, to winniśmy ją rozważyć głębiej, odrywając się od tradycyjnych tez i formuł, jakie nam przekazała doktryna XIX wieku.

I oto stoimy wobec jednej z fundamentalnych przesłanek kodyfikacji prawa prywatnego, która przynagla do podjęcia na właściwym odcinku, jednym z wielu zresztą, owej pracy przeorania tradycyjnego gruntu przewodnich myśli programowych, znajdujących się obecnie w stanie zamętu kryzysowego, a które trzeba za wszelką cenę poddać procesowi krystalizacji poznawczej ze stanowiska formujących się nowych koncepcji i doktryn społeczno-politycznych.

Powiedzmy raz jeszcze, bo w tych sprawach łatwo o nieporozumienia, których pragnęlibyśmy uniknąć. Czy liberalizm gospodarczo-społeczny, taki, jakim go wytworzył wiek XIX z korektywami reakcji, jaka się uwydatniła w drugiej jego połowie, a znalazła pełny wyraz na przełomie dwóch stuleci minionego i bieżącego, jest nieuchronnie skazany na zagładę — nad tem można oczywiście dyskutować. Natomiast zarzecz pewną poczytywać należy, a przyznać to chyba musi każdy, kto pragnie widzieć i usiłuje zrozumieć, co się dzieje na świecie od 1914 r., że w każdym razie doktryna i dogmatyka liberalizmu doznają w wyniku toczącego się obecnie procesu dziejowego poważnego szwanku i że idziemy zdecydowanie w kierunku oparcia współżycia zbiorowego na zasadzie ponadjednostkowej organizacji państwa.

Nie znaczy to, by tendencja ta godziła w wolną wolę jednostek w zakresie układania ich stosunków życiowych, a co zatem idzie, do ograniczenia prawotwórczych skutków jej objawień. Przeciwnie, — i tu właśnie łatwo o nieporozumienie, które należy rozproszyć, zaznaczająca się obecnie tendencja dziejowa, w przeciwieństwie do tego, co przyjęła doktryna jednego z wielkich państw współczesnych, forytuje wolny obrót dóbr gospodarczych między jednostkami w granicach obszaru państwowego, ale

z szeregiem zastrzeżeń i odchyleń, które właśnie odcinają jaskrawo tendencję tę od wskazań liberalizmu.

Odchylenia te, pomijając międzynarodową stronę zagadnienia, gdzie wspomniana różnica zaznacza się ze szczególną jaskrawością, możnaby sformułować w następujący sposób: liberalizm ujmował wolną wymianę w płaszczyźnie wolności umów w zasadzie bez żadnych ograniczeń, które wyjątkowo uznawał, jako narzucającą się konieczność, gdy tymczasem obecny kierunek rozwojowy wolność tę ujmuje w karby całego szeregu przepisów, poczynanych z założenia interesu ogólnego.

Innemi słowy: liberalizm znaczony był dążeniem nadewszystko do rozszerzania zakresu wolnego obrotu społeczno-gospodarczego, natomiast czasy obecne wysuwają koncepcję ścieśnienia tego zakresu, ale zato w tych węższych granicach — pogłębienia i intensyfikacji prywatno-prawnych stosunków majątkowych.

Jeszcze inaczej: prawo publiczne coraz bardziej ogranicza i ograniczać będzie domenę prawa prywatnego, ale w tych ciaśniejszych ramach prawo prywatne pulsować będzie coraz żywiej, co oczywiście ujawni się dopiero po opanowaniu obecnych trudności okresu przełomowego.

Na tle powyższych, z konieczności bardzo szkicowych uwag, pragniemy rozważyć kwestję formy czynności prawnych, a w związku z tem zagadnienie tendencji rozwojowych instytucji przymusu ustawowego formy notarjalnej.

Pojęcie formy może być traktowane dwojako i mamy w tym względzie dwa określenia: *formalistyka,* co oznacza hipertrofję formy, nieuzasadnioną względami objektywnej rzeczowości, i *formalizm,* oznaczający stosowanie pewnych form gwoli określonemu interesowi prywatnemu czy publicznemu. O ile się nie mylimy, jesteśmy w tym względzie językowo bogatsi, jakkolwiek z obcego źródła, bo, naprzykład, franc. *formalisme,* niem. *Formalismus,* obejmuje oba pojęcia formy. Wspominamy o tem dlatego, że wśród szerokiego ogółu zaznacza się u nas czasami pomieszanie tych pojęć, pomimo istnienia dwuch określeń językowych, i przypisywanie niektórym czynnościom notarjalnym charakteru formalistycznego, gdy tymczasem są one zawsze tylko wyrazem formalizmu.

Istotnie, forma notarjalna przepisana jest wyłącznie w interesie stron, czy też w interesie ogólnym, nigdy — w niczyim innym. Jeżeli słyszy się niekiedy, że rozszerzenie zakresu przymusu notarjalnego jest czynnikiem zawarowania podstaw bytu kancelarji notarjalnych, to dlatego, że notarjusz w interesie ogólnym musi się utrzymywać na pewnym poziomie niezależności materjalnej. Ale jest to argument odrębny, który wyłączyć wypada z tych rozważań.

Jak wiadomo, prawo ustanawia przymus formy urzędowej z dwojakiego stanowiska, w niektórych wypadkach z obu pospołu: *ad solemnitatem* — jako bezwzględny warunek ważności aktu prawnego, oraz *ad probationem* — w celu stworzenia dla pewnych czynności niewzruszalnego środka dowodowego. W obu wypadkach założeniem jest ochrona doniosłych interesów jednostki i zawarowanie pewności obrotu, jako warunku równowagi stosunków prawno-majątkowych w państwie. Moment interesu prywatnego jest tu ściśle powiązany z interesem publicznym.

Jeżeli przytoczyliśmy powyższe ustalenia, które brzmią w uszach naszych jak truizmy, domagające się zresztą głębszego przepracowania teoretycznego, to tylko jako ogniwo w łańcuchu rozważań, zmierzających do uwydatnienia narzucającej się w rozwoju dziejowym tendencji do rozszerzenia zakresu przymusu formy notarjalnej, która to tendencja w praktyce kodyfikacyjnej nie znajduje u nas, jak się widzi, dostatecznego uwzględnienia. I tu właśnie zarysowuje się rozbrat między wskazaniami rozwoju historycznego a tworzącem się prawem pozytywnem, rozbrat, którego szkodliwości ze stanowiska interesów całości nie potrzeba chyba dowodzić. Ale idźmy dalej.

Notarjat jest niezbędnym czynnikiem organizacji życia prawnego zbiorowości, której ustrój społeczno-gospodarczy oparty jest na wolności umów i wolnej wymianie dóbr. To jest jasne i niewątpliwe.

Wyłania się więc kwestja kapitalna: czy wobec schyłkowości liberalizmu i zaznaczającej się tendencji oparcia współżycia zbiorowości narodowej na zasadach ponadjednostkowej organizacji państwa, przymusowy zakres działania notarjatu ulegnie ograniczeniu, czy też przeciwnie, domagać się on będzie rozszerzenia?

Na pytanie to należy odpowiedzieć z całą rozwagą, gdyż odpowiedź kryje w sobie dla prawodawcy wskazanie, którego pominąć nie może, jeżeli pragnie stworzyć prawo, czyniące zadość wymaganiom momentu dziejowego i zdolne wytrzymać próbę czasu. Bo jest to w gruncie rzeczy kwestja czasu: czy stworzyć odrazu takie prawo, które idzie po linji rozwoju dziejowego, jak go wskazuje dany okres, w danem środowisku na tle światowem, i w ten sposób przyspieszyć nieuchronny proces narastania nowych form życia, czy też płynąć pod prąd dziejowy i dopiero po pewnym czasie nawrócić, bo nawrót jest, oczywiście, nieunikniony.

Otóż wydaje się, że jeżeli wyjść z naszkicowanej powyżej przesłanki postępującego wkraczania prawa publicznego w sferę prawa prywatnego z jej równoległem rozwojem wgłąb przy ograniczeniu wszerz, to na sformułowane pytanie wypadnie odpowiedzieć, że

idziemy ku rozwojowi zakresu przymusu formy notarjalnej.

W systemie liberalizmu społeczno - gospodarczego, przy nieograniczonej lub nieznacznie ograniczonej wolności umów, jednostki z łatwością obracają się w sferze przepisów prawnych. Gdy bowiem nakaz czy zakaz jest tylko wyjątkiem od zasady wolności swobodnego kształtowania stosunków majątkowych między jednostkami, to każdy wie, że może się z całą swobodą w sferze umownej obracać, a nieliczne normy, ograniczające tę swobodę, są naogół znane. W tych warunkach spisanie umowy, poza ewent. ujęciem redakcyjnem, może nie przedstawiać żadnych trudności dla stron nawet mało oświeconych.

Zupełnie inaczej, gdy sfera stosunków prywatnoprawnych najeżona jest ogromną ilością przepisów, regulujących stosunki te ze stanowiska interesu publicznego, i gdy ponadto przepisy te ulegają w chwiejnych warunkach naszej epoki częstym zmianom i uzupełnieniom, a niezależnie od tego z natury rzeczy będą wykazywały tendencję do mnożenia się. Tu już nie tylko jednostki mniej oświecone, ale nawet ludzie bardzo oświeceni, nie obeznani z arkanami dzienników ustaw, nie zdołają spisać prostej nawet umowy bez niebezpieczeństwa narażenia się na przeoczenie lub uchybienie o nieobliczalnych nieraz skutkach.

Na to może być odpowiedź, że strony same udadzą się do notarjusza, gdy trudność sprawy będzie tego wymagała, lub też skorzystają z pomocy prawnej adwokata. Zapewne, w wielu wypadkach tak będzie, szczególnie w wyższych warstwach społeczeństwa. Ale czy państwo może pozostawić uznaniu mniej uświadomionych obywateli, by pewne, ważne czy trudne umowy we własnym interesie i w interesie ogólnym zawierali przy udziale fachowego doradcy? Czy państwo może nakazać zasięganie porady adwokata? Czy państwo może wystawiać mniej uświadomionych obywateli, choćby umiejących czytać i pisać — na niebezpieczeństwo pokątniarstwa, którego nie wypleni żadna ustawa, gdy warunki życiowe będą mu sprzyjały? Nie, oczywiście nie. Wobec tego niema innej drogi poza przymusem formy notarjalnej — *ad solemnitatem.*

I drugi wzgląd. Gdy polityka państwowa zgodnie ze wskazaniem tendencji dziejowej zmierza na ograniczonem polu wolności umów w kierunku pogłębienia i intensyfikacji stosunków prawnych między jednostkami, to jasną jest rzeczą, że stosunki te będą z czasem coraz bardziej powiązane, coraz bardziej powikłane, coraz bardziej ze stanowiska dowodowego skomplikowane. Czy w tym stanie rzeczy państwo, stojące na straży pewności i regularności obrotu prywatno - prawnego, może w wielu wypadkach poprzestawać na dowodzie ze świadków, tak podważonym co do swej wartości procesowej przez teorję i praktykę, lub nawet na prywatnie spisanym dokumencie. gdy obok interesów stron kontraktujących coraz bardziej wchodzić będą w grę interesy osób trzecich? Nie, oczywiście nie. I znowu niema innej drogi poza przymusem formy urzędowej — *ad probationem.*

Wreszcie z samej istoty występującego w czasach obecnych kierunku rozwojowego wynika, że państwo, pozostawiając obywatelom swobodę umawiania się w uszczuplonych granicach, zainteresowane jest w zorganizowaniu kontroli stosunków prywatno-prawnych w ich najdonioślejszych dla życia zbiorowego przejawach. A kontrolę tę może państwo w sposób najprostszy i najbardziej celowy zorganizować tylko poprzez przymus formy notarjalnej. I to nie tylko ze względów fiskalnych, co do których państwo jest bezpośrednio zainteresowane, nie tylko ze względów ewidencyjno - statystycznych, które w warunkach współczesnych posiadają dla państwa wybitnie praktyczne znaczenie, ale i ze względów ogólnej polityki ekonomicznej, która wymaga dla przeprowadzenia każdoczesnego planu gospodarczego możliwie dokładnej kontroli nad wykonaniem odpowiednich przepisów prawnych w ich praktycznem zastosowaniu.

Czy szybkość obrotu, tak doniosła w stosunkach handlowych, nie ucierpi w razie zbytniego rozszerzenia zakresu przymusu notarjalnego?

O zakresie w tej chwili nie mówimy wogóle. Chodzi nam tylko o tendencję. W tych zaś wypadkach, gdy w sferze stosunków handlowych nasuwa się potrzeba przymusu formy notarjalnej, moment szybkości niema zazwyczaj znaczenia. Zresztą notarjat działa i działać musi z dostateczną szybkością i sprawnością, by wszelkie w tym względzie obawy rozwiać.

Wreszcie ostatnia nasuwająca się objekcja: czy państwo może zbyt szeroką ręką nakładać na obywateli ciężar ponoszenia kosztów notarjalnych?

Na objekcję tę można na tem miejscu, zanim przy innej okazji obszerniej ją prześwietlimy, odpowiedzieć życiowo i krótko: im mniej dostatni są obywatele państwa, tem bardziej opłaci się im przymusowy ciężar ponoszenia nieznacznego stosunkowo dodatkowego kosztu czynności, bo na ryzyko, niepewność i ewentualne trudności procesowe mogą sobie raczej pozwolić jednostki zamożniejsze.

Logicznym ciągiem powyższych rozważań powinna być i będzie krytyka ostatnich projektów Komisji Kodyfikacyjnej (kodeks zobowiązań, kodeks handlowy) w zakresie dotyczącym formy czynności prawnych.

JAKUB GLASS

USTRÓJ NOTARJATU W KILKU WAŻNIEJSZYCH PAŃSTWACH EUROPEJSKICH

NOTARJAT W ROSJI I B. KRÓLESTWIE POLSKIEM

Notarjat w Rosji opierał się na ustawie notarjalnej *(położenie o notarjalnoj czasti)* z 26 kwietnia 1866. Ustawa ta na zasadzie przepisów z 3 marca r. 1875 została wprowadzona z dniem 13 lipca roku 1876 do b. Królestwa Polskiego, gdzie zastąpiła obowiązującą poprzednio ustawę notarjalną francuską z r. XI.

„Czynności notarjalne pod kontrolą instytucji sądowych sprawują notarjusze oraz urzędujący przy archiwach notarjalnych starsi notarjusze" (art. 1).

Notarjusze są urzędnikami państwowymi, poczytywani są za pozostających w 8 klasie urzędu; nie mają jednak prawa do emerytury ani do otrzymywania rang urzędowych (art. 17).

Znani ustawie notarjalnej „starsi notarjusze" z właściwym notarjatem żadnej nie mieli łączności: w Rosji, która nie znała urzędów hipotecznych, rozpoznawali oni i zatwierdzali akty wieczyste *(krepostnyje akty)*, jak w Królestwie Polskiem wydziały hipoteczne na podstawie ustaw hipotecznych.

W miejscowościach, gdzie nie było etatu notarjusza, poświadczenie rejestracji aktów należało do sędziów pokoju albo sędziów miejskich, a w miastach powiatowych do powiatowych członków sądu okręgowego (art. 2).

W b. Królestwie Polskiem sędziowie pokoju w miastach, gdzie nie było notarjuszów, oraz sądy gminne miały prawo poświadczać pewne czynności, jako to: 1. akty prywatne, dotyczące tranzakcji, nieprzekraczających 500 rubli, 2. pełnomocnictwa dla adwokatów, 3. układy pojednawcze i podania oraz zapisy na sąd polubowny (art. 220). Jednakże zaświadczenia te mogły dotyczyć tylko mniej ważnych tranzakcji, tak np. wyłączone były od świadczeń przez sędziów pokoju i sądy gminne akty, dotyczące przejścia lub ograniczenia własności dóbr nieruchomych lub wogóle praw zabezpieczonych hipotecznie (art. 221).

Ilość notarjuszów ustala specjalny wykaz, sporządzony przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Skarbu (art. 4).

Notarjuszem może być zamianowany poddany rosyjski, pełnoletni, niekarany sądownie i niesprawujący żadnego innego urzędu w służbie państwowej albo społecznej. Zresztą prawo rosyjskie nie stawiało notarjuszom żadnego cenzusu wykształcenia. Wystarczało do otrzymania urzędu notarjusza złożenie egzaminu przed komisją, w której skład wchodzili: prezes sądu okręgowego, notarjusz i prokurator. Egzamin ten miał stwierdzić umiejętność należytego redagowania aktów, znajomości form biurowości notarjalnej, oraz ustaw niezbędnych przy sprawowaniu tego urzędu (art. 15/229).

Notarjuszów mianuje i zwalnia starszy prezes izby sądowej na wniosek prezesa sądu okręgowego.

Notarjusze składają kaucję których wysokość wynosiła od 1.500—6.000 rubli i była następnie uzupełniana (art. 8).

Urlopu udziela notarjuszowi prezes sądu okręgowego, po wskazaniu przez notarjusza innej odpowiedzialnej osoby na zastępcę (art. 39).

Notarjusz wykonywa czynności urzędowe tylko w obrębie sądu okręgowego, przy którym urzęduje. Akt, sporządzony w innym okręgu, nie posiada mocy aktu notarjalnego (art. 21).

Notarjusz obowiązany jest zachować tajemnicę urzędową co do powierzonych mu spraw, jak złożonych do zachowania aktów i dokumentów (art. 23).

Na czynności notarjusza służy skarga do sądu okręgowego w terminie dwutygodniowym od dnia odmówienia czynności lub sporządzenia tej czynności, która została zaskarżona (art. 61).

Notarjusz może być zwolniony z urzędu na zasadzie wyroku sądowego lub, stosownie do ustawy z 24 kwietnia r. 1887, przez starszego prezesa izby sądowej (art. 59[1]). O okolicznościach, który stały się powodem zwolnienia notarjusza, starszy prezes izby sądowej obowiązany był zawiadomić niezwłocznie Ministra Sprawiedliwości.

Dozór nad notarjuszami powierzony był sądowi okręgowemu. Sąd ten prowadził również, jako pierwsza instancja, sprawy dyscyplinarne przeciwko notarjuszom (art. 249, 261 org. wł. sąd.). Kary dyscyplinarne były następujące: wypomnienie, przestroga, nagana, areszt do dni 7, przeniesienie do innej miejscowości.

W związku z systematem hipotecznym, funkcjonującym w b. Królestwie Polskiem, notarjusze dzielili się na:

1. urzędujących przy wydziale hipotecznym sądu okręgowego, mających kancelarję w gmachu, w którym się mieści tenże wydział, i korzystających z prawa sporządzania czynności w księgach hipotecznych tegoż wydziału.

2. urzędujących przy wydziale hipotecznym sądu pokoju, korzystających z prawa sporządzania czynności w aktach lub księgach hipotecznych tegoż wydziału (art. 219).

Czynności notarjalne stanowią: sporządzanie aktów notarjalnych, wydawanie wypisów i odpisów, przyjmowanie na przechowanie dokumentów, sporządzanie poświadczeń, jako to zgodności odpisów, wiarogodności podpisów, czasu okazania dokumentów, pozostawania danej osoby przy życiu, komunikowania oświadczeń przez jedną osobę drugiej osobie, sporządzanie protestów weksli oraz zgłaszanie pewnych dokumentów do oblaty (art. 65, 128, 131).

W przedmiocie aktów notarjalnych ustawa nota-

rjalna rosyjska mieści w sobie — w braku odpowiedniej normy prawa materjalnego — nader ważny dla notarjatu przepis, że akty, dotyczące przejścia lub ograniczenia prawa własności dóbr nieruchomych, pod nieważnością samej umowy powinny być spisywane zawsze przez notarjuszów (art. 66). Przepis ten, przy wprowadzeniu w r. 1876 ustawy notarjalnej do Królestwa Polskiego, został dla Królestwa wyraźnie powtórzony (art. 241).

Notarjusz nie może sporządzać aktów przez prawo zabronionych, albo sprzeciwiających się porządkowi publicznemu, obrażających moralność publiczną lub honor osób prywatnych (art. 90).

Tożsamość osób, biorących udział w akcie lub zaświadczeniu, notarjusz stwierdza na podstawie znajomości osobistej lub przy udziale dwóch świadków rekognoscentów, w razie zaś, gdy w sposób powyższy nie można było stwierdzić ich tożsamości, notarjusz wskazuje, jakie miał pozatem dowody lub informacje w przedmiocie tożsamości stron (art. 74).

Notarjuszowi nie wolno pod nieważnością sporządzać czynności, dotyczących jego samego, jego żony, oraz krewnych w linji prostej bez ograniczenia stopnia, w linjach zaś bocznych — krewnych pierwszych 4 i powinowatych pierwszych 3 stopni (art. 75).

Przy każdym akcie bezwzględnie konieczna jest obecność dwóch świadków, którzy stwierdzają fakt sporządzenia aktu (art. 84).

Oblata czynności *(jawka)* dotyczyła obligów pożyczkowych, pełnomocnictw, umów dzierżawy i najmu nieruchomości, umów o pracę, o przedsiębiorstwo robót, o dostawę i innych (art. 128). Przy oblacie notarjusz stwierdza tożsamość stron oraz ich zdolność prawną.

Oblata aktów nie była wprowadzona w b. Królestwie Polskiem. Nie była również w Królestwie Polskiem przy poświadczaniu podpisów stwierdzana zdolność prawna stawających. Wobec tego, oraz ze względu na to, iż na podstawie przepisów, w b. Królestwie Polskiem obowiązujących, notarjusz nie miał prawa poświadczać podpisów osoby, która podpisała się za niepiśmiennego, wszystkie osoby niepiśmienne musiały każdą czynność (np. upoważnienie dla adwokata, dla prowadzenia praw sądowych) załatwiać pod formą aktu notarjalnego, co dla najuboższych właśnie warstw ludności było w wysokim stopniu kosztowne i uciążliwe.

Po śmierci notarjusza i wogóle po ustaniu urzędowania, akty jego, repertorja, księgi i dokumenty składane są do archiwum hipotecznego i przechodzą w zawiadywanie pisarza hipotecznego (art. 233).

Za każdą czynność urzędową notarjusz ma prawo pobierać wynagrodzenie według dobrowolnej umowy ze stroną; jeżeli zaś umowa nie doszła do skutku — według taksy specjalnej, w tym celu wydanej (art. 208).

Przepis ten w stosunku do b. Królestwa Polskiego był zmieniony w ten sposób, że notarjusze za każdą czynność urzędową mieli prawo pobierać wynagrodzenie tylko według taksy urzędowej, oraz, że każda umowa o wynagrodzenie ponad taksę, w jakiejkolwiek formie byłaby zawarta, poczytywała się za nieważną (art. 265).

NOTARJAT W Z. S. S. R.[1]

W Rosji, wraz z przewrotem socjalnym r. 1917 pogrzebany był eo ipso dawny notarjat carski. Nowo utworzony rząd sowiecki nie uważał nawet za potrzebne wydać w tym względzie jakieś specjalne rozporządzenie. Ostatecznie notarjat carski zlikwidowany został „cyrkularzami" z r. 1920.

Jednakże przy rozwijającem się ustawodawstwie bolszewickiem zaczęto odczuwać brak instytucji notarjatu i w r. 1922 Komisarz Ludowy Sprawiedliwości *(Narkomjus)* wypracował projekt „ustawy o notarjacie państwowym" *(położenie o gosudarstwiennom notarjatie)* zatwierdzony przez Radę Komisarzy Ludowych dnia 4 października r. 1922.

Nie będziemy wchodzili w rozważanie tej ustawy, która odrazu nadała notarjatowi charakter ściśle i wyłącznie państwowy. Wystarcza w tem miejscu zaznaczyć, że ustawa ta, między innemi, wprowadziła bardzo krępujące przepisy co do obowiązku sporządzania czynności notarjalnych na miejscu według położenia budynków lub gruntu, ulegającego prawu zabudowy (art. 6) i upoważniła notarjusza do sporządzania czynności w imieniu swojej żony (art. 13).

Na zasadzie tej ustawy, zaczęto w r. 1922 otwierać w całem państwie sowieckiem kancelarje notarjalne i „wydziały notarjalne".

Jednakże nawet w stosunkach bolszewickich ustawa notarjalna z r. 1922 uznana została za nazbyt krępującą i zastąpiono ją przez nową ustawę, zatwierdzoną przez Radę Komisarzy Ludowych w dniu 24 sierpnia r. 1923. Ustawa ta, również zatytułowana „ustawą o notarjacie państwowym" uważana jest za część składową „ustawy o ustroju sądowym" *(położenie o sudoustrojstwie).* Komisarz Ludowy Sprawiedliwości, opierając się na art. 31 ustawy, wydał do niej cały szereg cyrkularzy i instrukcji, z których najważniejsze są instrukcje z r. 1925 i 1930.

Ustawa z r. 1922 składała się z 38 artykułów, obecna — z r. 1923 jest jeszcze bardziej lakoniczna: liczy artykułów 31, i to przeważnie nader zwięzłych i krótkich. Wogóle ustawy sowieckie o wiele są od ustaw „burżuazyjnych" lakoniczniejsze, gdyż obejmują jedynie szczupłą sferę stosunków. Atoli w obrębie tej szczupłej sfery, starają się o jak największą szczegółowość formalną: zasypują wykonawców i strony interesowane mnóstwem okólników, wyjaśnień i formularzy — pragnęłyby z urzędników uczynić bezduszne manekiny, które wszystko załatwiać będą według zgóry narzuconych im wzorów. Charakterystycz-

---

[1]) *Sobranie Kodieksow i Ustawow R. S. F. S. R.*, Czita, 1923, czast' 11., str. 304 — 311, *Położenje o gosudarstwiennom notarjatie.*

Notariat. Rukowodstwo po ispołnieniu notarjalnych diejstwij notarialnymi kontorami, narodnymi sudjami, wołostnymi ispołnitielnymi komitietami i sielskimi sowietami. Sostawił Truniew, 2 izd., Moskwa, Juridiczeskoje Izdatielstwo N. K. J., 1926, str. 560

Instrukcja Narodnaho Komisarjata Justicji R. S. F. S. R., Moskwa, Sowietskoje Zakonodatielstwo, 1931, str. 40.

ne jest dla ustawodawstwa sowieckiego, że wyroki kolegjum kasacyjnego Sądu Zwierzchniego, aczkolwiek ogłaszane drukiem, nie stanowią interpretacji obowiązującej: są to jedynie orzeczenia podawane *exempli modo* dla niektórych kategorji spraw.

Ustawa o notarjacie państwowym zawiera w sobie przeważnie przepisy o czynnościach notarjalnych. Sam zaś ustrój notarjatu mieści się głównie w ustawie o ustroju sądowym; poza tem przepisów o notarjacie szukać należy w kodeksie procesu cywilnego i w szeregu innych ustaw.

W miastach związku sowieckiego, a niekiedy i po wsiach, dla wykonania wskazanych w ustawach czynności tworzą się kancelarje notarjalne (art. 52 ust. o u. s.), pozostające pod kontrolą „wydziałów notarjalnych" (art. 54). Wydziały notarjalne *(notarjalnyje otdielenja)* istnieją przy sądach gubernjalnych.

Notarjusza mianuje prezes sądu gubernialnego z liczby osób, które mają prawo wyboru do rad deputatów robotniczych i włościańskich, które złożyły egzamin w komisji wyznaczonej przez prezesa sądu gubernialnego i okazały się lojalnymi w stosunku do rządu sowieckiego (art. 53).

Notarjusze nie mogą pełnić służby w instytucjach rządowych, komunalnych lub prywatnych, ani brać udziału w przedsiębiorstwach handlowo-przemysłowych.

Egzamin na notarjusza odbywa się przed komisją, w której skład wchodzą delegowani przez prezesa właściwego sądu członkowie wydziału cywilnego tegoż sądu, przedstawiciele wydziału notarjalnego i jeden z notarjuszów. Egzamin polega na umiejętności redagowania aktów, znajomości postępowania w kancelarji notarjalnej, ustroju państwa sowieckiego, ustawy notarjalnej, kodeksu cywilnego, kodeksu procesu cywilnego — tego ostatniego w zakresie koniecznym dla praktyki notarjalnej — ustawy wekslowej, o przedsiębiorstwach handlowych i przemysłowych, tak państwowych, jak i prywatnych, ustawodawstwa podatkowego, kodeksu rolnego, przepisów o aktach stanu cywilnego oraz innych przepisów pozostających w związku z praktyką notarjalną (instr. K. L. S. z r. 1925).

Egzaminowi temu podlegają wszyscy kandydaci na notarjusza, chociażby uprzednio sprawowali byli jakieś urzędy w sądownictwie lub byli notarjuszami dawnych sądów carskich. „Kategoryczność tego żądania tłomaczy się doniosłością spraw, powierzonych notarjuszowi, i koniecznością zapoznania się z ustawodawstwem sowieckiem" (Truniew, str. 24).

Ponieważ większość majątków nieruchomych jest w Rosji „zmunicypalizowana", większość przedsiębiorstw należy do państwa, własność zaś prywatna pozostała przy bardzo szczupłym zakresie, przeto notarjusz powierzone sobie czynności wykonywa przeważnie na żądanie władz i przedsiębiorstw państwowych. To też według rezolucji, przyjętej na wniosek Ministra Sprawiedliwości na zjeździe urzędniczym „notarjat jest to organ państwowy, który nie tylko nadaje należytą moc i powagę aktom, przy jego udziale sporządzonym, ale który zarazem pilnuje, aby akty, przezeń sporządzone i poświadczone, odpowiadały wymaganiom ustawodawstwa obowiązującego". W ten sposób notarjat sowiecki stanowi organ państwowy, którego głównem zadaniem jest przestrzeganie interesów państwa.

Nie powinien zależeć od klijenteli, jak to było podstawą notarjatu epoki minionej. „Notarjat jest to instytucja państwowa. Wszystkie pierwiastki stosunków prawno - prywatnych pomiędzy instytucją notarjalną a organami i osobami, które się do niej zwracają, powinny być usunięte". Dlatego też notarjat powinien czynić zadość wszystkim wymaganiom, jakie są stawiane pracownikom sowieckim. Opłaty za czynności notarjalne idą do kasy państwowej, notarjusz zaś i pracownicy notarjatu z sum tych otrzymują wynagrodzenie według płacy zarobkowej, oznaczonej przez prawo. Właśnie doniosłością stanowiska notarjusza tłomaczy się zasada niedopuszczalności łączenia notarjatu z inną służbą, czy to państwową, czy to prywatną, jak z drugiej strony obowiązek złożenia odpowiedniego egzaminu.

Ponieważ notarjusz również jak i jego współpracownicy są urzędnikami *sensu stricto*, przeto prawo dokładnie oznacza ich ilość, funkcję i otrzymywaną płacę. W skład kancelarji notarjalnej wchodzą: notarjusz, zastępca notarjusza, referenci, buchalter, rachmistrz, skarbnik, regestrator, maszynistka - korespondentka, goniec. Kancelarja, stosownie do liczebności personelu, należy do jednego z pięciu typów, według ilości współpracowników: 26, 14, 9, 4, 2. Nadto są zatrudnieni urzędnicy do protestowania weksli, których liczba może dochodzić do 30.

Wszyscy współpracownicy notarjatu są „robotnikami sądowemi", mają przeto do nich zastosowanie wszystkie przepisy, dotyczące tych robotników, w tej liczbie i przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej robotników sądowych.

Warunki najmu, pracy i płacy zarobkowej robotników notarjalnych oznaczają umowy zbiorowe, zawierane przez sąd gubernjalny i obwodowy z miejscowymi wydziałami związków zawodowych pracowników sowieckich.

Kancelarje notarjalne pozostają pod dozorem i kontrolą prezesa sądu gubernjalnego. Dla bezpośredniego wykonywania tego nadzoru, przy wydziale cywilnym sądu gubernjalnego urzęduje wydział notarjalny, zależny bezpośrednio od przewodniczącego tegoż wydziału cywilnego (art. 54 ust. o. u. s.). Wydział notarjalny sądu gubernjalnego składa się również z szeregu osób: zarządzającego wydziałem, zastępcy zarządzającego, instruktora-rewidenta, sekretarza, zarządzającego archiwum notarjalnem, referenta, maszynistki - korespondentki, buchaltera, rachmistrza, skarbnika, gońca, praktykanta. Wydziały bywają trzech typów, których ilość pracowników wynosi: 19, 9, 4.

Wydziały notarjalne prowadzą perjodyczne rewizje kancelarji notarjalnych oraz kontrolują urzędowe sprawozdania i rachunki. Nadzór ogólny nad działalnością kancelarji notarjalnych w państwie porucza się Komisarzowi Ludowemu Sprawiedliwości (art. 55).

Rewizji każdej kancelarji notarjalnej dokonywa

się nie rzadziej niż raz do roku (§ 14 instr. z r. 1925). Przy rewizji notarjusze od osób, prowadzących rewizję, otrzymują wskazówki w kwestjach, związanych z działalnością kancelarji notarjalnej. Instrukcja jednak zaznacza, że notarjuszom nie udziela się wskazówek z zakresu kwestji prawa materjalnego, wynikających z wykładni ustaw.

Instrukcja zaleca w szczególności rewidentom zwracać uwagę, czy notarjusz prowadzi wszystkie księgi, wymagane przez ustawy, z zachowaniem form i przepisów specjalnych (§ 15). Również rewidenci badają treść aktów ze stanowiska ich legalności, oraz sprawdzają, czy przy akcie złożone były wszystkie potrzebne do czynności dokumenty. Przy sporządzaniu rejestru ogólnego należy badać kolejność dokonywanych zapisów oraz, czy zapisy wciągnięte zostały w dniu sporządzenia danej czynności. Należy zarazem badać prawidłowość poboru opłat. Dalej należy badać, czy zachowany został termin sporządzenia czynności (art. 4 ust.), czy współpracownicy są odpowiedni na swoich stanowiskach, czy praca została pomiędzy nimi należycie podzielona, czy kancelarja mą odpowiednie przybory piśmienne, czy jest zaopatrzona we właściwą literaturę, czy lokal jest odpowiedni (§§ 15 — 23 instr.).

Wydział notarjalny sądu nie później 25 następującego po rewizji miesiąca obowiązany jest złożyć dokładne sprawozdanie z rewizji Ministrowi Sprawiedliwości, w którem między innemi wypowiada swoją opinję co do zastosowanych przez siebie na skutek rewizji środków zaradczych, co do zwiększenia lub zmniejszania się czynności notarjalnych, czy kancelarja daje zyski, czy straty, czy odpowiada potrzebom ludności, jakie ze stanowiska gospodarczego sporządzane są w danej kancelarji specjalne czynności, komunikuje zarazem o wypadkach uchylenia się od przepisów ustawodawstwa sowieckiego i polityki gospodarczej oraz o pożądanych na przyszłość zmianach w notarjacie.

Przy wydziałach notarjalnych funkcjonują archiwa notarjalne (art. 56 ust. o. u. s.), do których po roku notarjusz przesyła oryginały sporządzonych przez siebie czynności i wogóle księgi notarjalne.

W zakresie proceduralnym zwraca uwagę przepis, że gdy wyrok sądowy oparty jest na dokumencie, sporządzonym lub poświadczonym notarjalnie, sąd może udzielić wykonalności tymczasowej (art. 187a Kod. proc. cyw.).

Na czynność notarjalną, lub na odmowę sporządzenia czynności albo na opieszałość *(wołokita)* może być podana skarga w terminie dwutygodniowym od dnia, gdy czynność zaskarżona stała się stronie wiadomą. Skargi na opieszałość żadnym terminem nie są ograniczone. Skargi te składane są bądź bezpośrednio notarjuszowi, bądź do sądu. Rozpoznaje je wydział sądu (231 i nast. kod proc. cyw.).

W zakresie czynności notarjalnych, które stanowią główną treść ustawy o notarjacie, ustawodawstwo sowieckie mniej odbiega od ustaw zachodnich.

W zakres obowiązków notarjusza wchodzi: 1. sporządzanie aktów, w których prawo cywilne lub inne ustawy wyraźnie porządek notarjalny przepisują, 2. poświadczanie umów, w których ustawy obowiązujące takiego poświadczenia wymagają, 3. sporządzanie i poświadczanie, na żądanie strony, czynności, które nie wymagają obowiązkowo udziału notarjusza, 4. protestowanie weksli, 5. poświadczanie pełnomocnictw, odpisów wszelkiego rodzaju dokumentów, wyciągów z ksiąg handlowych, poświadczanie podpisów, 6. zaświadczenie, na żądanie stron, pewnych faktów bezspornych, jak czasu okazania dokumentu, pozostawania danej osoby przy życiu, doręczania zawiadomień, 7 wydawania wypisów i odpisów z ksiąg notarjalnych, 8. przyjmowanie na przechowanie dokumentów, 9. rejestracja ostrzeżeń, zapisywanych na budynkach niezmunicypalizowanych i na prawie zabudowy (art. 1).

Powinny być sporządzone w formie notarjalnej: 1. Umowy o ustanowienie prawa zabudowy, 2. umowy o przelew prawa zabudowy, 3. akty prawa zastawu zabudowy, 4. akty zastawu budynków, 5. akty podzastawu *(pierezałog)* budynków i prawa zabudowy, 6. akty darowizny budynków i prawa zabudowy, (Wszystkie powyższe akty ulegają rejestracji w wydziale komunalnym), 7. akty darowizny na sumę powyżej 1000 rb. w złocie, 8. akty najmu przedsięwzięć państwowych lub komunalnych, 9. akty kupna-sprzedaży budynków z rejestracją w oddziale komunalnym, 10. akty zamiany budynków i prawa zabudowy, 11. testamenty, 12. akty nabycia budynków lub prawa zabudowy na licytacjach, 13. akty sprzedaży lub zastawu morskich statków handlowych.

Rzuca się w oczy obowiązkowa forma notarjalna dla testamentów. W ten sposób testament nie może być nigdy sporządzany prywatnie, przy zachowaniu całkowitej dyskrecji. Spisując testament, notarjusz sprawdza zarazem legalność rozporządzeń testatora.

Powinny być zaświadczane w formie notarjalnej: 1. Umowy, zawierane przez instytucje i przedsięwzięcia państwowe tak pomiędzy sobą, jak i z osobami prywatnemi, 2. pełnomocnictwa, gdy czynności należy wykonać w stosunku do organu władzy lub urzędnika, 3. pełnomocnictwo do zarządu majątkiem, 4. umowa spółki firmowej, 5. umowa spółki komandytowej, 6. zapisy na sąd polubowny.

Pieniędzy notarjuszowi pod żadnym pozorem przyjmować nie wolno, z jedynym wyjątkiem — przy protestowaniu weksli.

Umowy zbycia i zastawu budynków niezmunicypalizowanych, ustanowienia, zbycia lub zastawu prawa zabudowy mogą być sporządzane tylko w kancelarjach notarjalnych danej gubernji, gdzie znajdują się budynki lub prawo zabudowy. Akty podzastawu budynków lub prawa zabudowy, akty przelewu praw, takim zastawem zabezpieczonych, oraz akty umorzenia zastawu sporządza się w tej kancelarji, gdzie był sporządzany pierwotny akt zastawu. Wszystkie inne akty i umowy mogą być sporządzane lub poświadczane w każdej kancelarji notarjalnej, według życzenia stron (art. 2).

Po sporządzeniu aktu zastawu notarjusz niezwłocznie wysyła zawiadomienie o zapisaniu ostrzeżenia *(zapreszczenie)* do właściwej kancelarji notarjalnej według miejsca położenia budynków oraz do odpowiedniego organu komunalnego. Poza tem o wysłaniu zawiadomienia notarjusz może przesłać depeszę urzę-

dową z opłaconą odpowiedzią (instr. z 31 lipca 1925 r.).

Przy sporządzaniu aktów i poświadczeń notarjusz obowiązany jest sprawdzić, czy dana czynność jest zgodna z prawem i gdy zauważy jej z prawem niezgodność sporządzenia czynności odmawia. Jednakże notarjusz nie wchodzi w rozważanie celowości danej umowy, ani tej okoliczności, czyli czynność jest dla stron pożyteczna lub szkodliwa (art. 3).

Przy złożeniu do poświadczenia plenipotencji, wydanej zagranicą, notarjusz powinien mieć na uwadze, że pełnomocnictwo wydane na okres czasu powyżej lat trzech, zachowuje swoją moc tylko na 3 lata, pełnomocnictwo zaś wydane bez terminów, może być ważne na rok jeden lub do lat trzech, stosownie do tego, do jakiej czynności się odnosi.

Sporządzenie czynności lub odmowa jej sporządzenia muszą nastąpić nie później, jak po upływie trzech dni od złożenia odpowiednich dokumentów i wniesienia opłat (art. 4). Przepis powyższy w innych ustawach notarjalnych niespotykany, konieczny był w ustawie państwa sowieckiego, skoro notarjusz jest tutaj urzędnikiem w całem znaczeniu tego wyrazu, niezależnym od klijenteli i temsamem niezainteresowany w szybkiem załatwianiu czynności.

Notarjuszowi nie wolno sporządzać czynności na imię lub w imieniu swojej żony, swoich i jej krewnych w linji prostej, swoich i jej braci i sióstr, oraz pracowników kancelarji (art. 5).

Na notarjuszu ciąży obowiązek tajemnicy co do aktów i dokumentów, znajdujących się u niego na przechowaniu, oraz wszystkich czynności urzędowych, z zastrzeżeniem wyjątków przez prawo wskazanych (art. 6).

Kancelarja notarjalna prowadzi według formy, opracowanej przez komisarjat ludowy sprawiedliwości, księgi następujące: 1. księgę aktów dla aktów sporządzanych notarjalnie, 2. rejestr dla zapisywania wszystkich czynności, prócz protestów, 3. rejestr dla zapisywania protestów weksli, 4. skorowidze do rejestrów, 5. księgę pieniężną dla zapisywania sum składanych w kancelarji (art. 7).

Księgi powinny być ponumerowane i sądownie poświadczone (art. 8). Notarjusz może jednocześnie prowadzić dwa rejestry: jeden z numerami parzystemi, drugi z numerami nieparzystemi (§ 28 instr. z 1925 r.). Akty notarjalne, sporządzane w kancelarji, są natychmiast przyszywane do aktów poprzednio sporządzonych i w ten sposób tworzą zbroszurowaną księgę aktową (art. 9).

Akty i poświadczenia powinny być pisane jasno i wyraźnie, daty, umowy i terminy, dotyczące treści aktu, powinny być przynajmniej raz jeden wypisane słowami (art. 11). Poprzednia ustawa z r. 1922 polecała wypisywanie wszystkich dat i terminów za każdym razem literami.

Tożsamość osób, biorących udział w czynnościach, stwierdza się na zasadzie poświadczeń wydanych przez odpowiednie instytucje lub przez okazanie odpowiednich dokumentów, jak naprzykład — akt urodzenia, książeczka pracy, bilet członkowski Związku Zawodowego. Dla obywateli zagranicznych dokument właściwy stanowi świadectwo zamieszkania. Jeżeli strona nie ma dokumentu, stwierdzającego jej tożsamość, w takim razie tożsamość mogą poświadczyć dwaj obywatele, znani osobiście notarjuszowi i w prawach przez sąd nieograniczeni (art. 3). Zaznaczyć należy, że bezpośrednie poświadczenie tożsamości strony przez notarjusza jest ustawie nieznane — notarjusz jest urzędnikiem i nie może wchodzić ze stronami w żadne „konszachty".

Przy poświadczeniu czynności, związanych z władzami państwowemi, notarjusz w wyjątkowych wypadkach może nie żądać osobistego stawiennictwa do kancelarji przedstawiciela władzy, jeżeli zna go osobiście i jeżeli znany mu jest jego podpis (art. 13, uw. 2).

Umowa powinna być sporządzona w języku rosyjskim lub w języku cudzoziemskim, albo w jednym z języków miejscowych, wraz z tłomaczeniem na język rosyjski, które poświadcza notarjusz (art. 14).

Osoba niepiśmienna lub niemogąca osobiście podpisać czynności z powodu choroby lub innych przeszkód, poleca podpisanie czynności za siebie osobie trzeciej (art. 15). Podpis tej ostatniej poświadcza notarjusz i przytem wyjaśnia, dlaczego strona sama czynności nie mogła podpisać.

Akty są sporządzane bez udziału świadków, prócz wypadków, gdy w akcie bierze udział osoba, dotknięta jakim defektem fizycznym — niewidoma, niema lub głuchoniema (art. 16).

Przepisy w przedmiocie wydawania wypisów, odpisów, sporządzenia poświadczeń, jako nieprzedstawiające żadnych specjalnych odrębności w stosunku do ustaw państw zachodnich, możemy w tem miejscu pominąć.

W miejscowościach, gdzie nie funkcjonują kancelarje notarjalne, czynności notarjalne, z wyjątkiem sporządzania aktów i poświadczeń, dokonywują sędziowie ludowi (§ 101 instr. z r. 1925). W obwodach *(obłasti)* sporządzenie czynności notarjalnych, nie wyłączając aktów i poświadczeń, powierza się gminnemu *(wołostnoj)* komitetowi wykonawczemu (postanowienie z r. 1924).

Według instrukcji z dn. 15 grudnia 1930 r., wydanej przez komisarjat ludowy sprawiedliwości, w rozwinięciu ustawy o notarjacie państwowym w „autonomicznych republikach" zarząd, kierownictwo i nadzór nad działalnością kancelarji notarjalnych należy do sądów krajowych i obwodowych oraz do sądów głównych (§ 1).

Sądy krajowe prowadzą rewizję kancelarji notarjalnych i zastępujących notarjuszów rad wiejskich *(sielsowiety)*; rewizję tę można polecić i notarjuszowi (§ 1).

Dla ujednostajnienia praktyki notarjalnej prezydjum sądów przynajmniej dwa razy do roku rozpoznaje sprawozdania z działalności notarjatu. Na posiedzeniach są obecni notarjusze i inne osoby urzędnicze, prowadzące czynności notarjalne. Prócz tego w miarę potrzeby urządzane są narady „robotników notarjatu" i osób urzędowych, prowadzących czynności notarjalne. Odpisy protokułów narad są posyłane do Sądu Zwierzchniego (§ 4).

Kandydaci na notarjuszów podlegają egzaminowi przed specjalną komisją, wyznaczoną przez prezesa sądu krajowego, z udziałem notarjusza, lub przecho-

dzą w kancelarji notarjalnej aplikację trzymiesięczną (§ 6).

Instrukcja z r. 1930 zawiera dokładne wskazówki co do każdej poszczególnej czynności notarjalnej z wymienieniem dokumentów, jakie złożyć należy, oraz z podaniem form tych czynności. Wskazówki te, jako dla prawnika polskiego nieprzedstawiające bliższego interesu, na tem miejscu pomijamy.

Zwracamy jedynie uwagę, że przy poświadczeniu czynności w imieniu przedsięwzięć cudzoziemskich przedstawiciel notarjatu obowiązany jest w każdym przypadku żądać stwierdzenia rejestracji przedsiębiorstw w drodze dekretu urzędowego (§ 19). Stwierdzenia takiego nie zachodzi potrzeba w stosunku do obywateli niemieckich, włoskich i czechosłowackich (§ 20). Stwierdzenie zaś notarjalne czynności w imieniu obywateli Rzeczypospolitej Polskiej może być dokonane jedynie pod warunkiem uprzedniego złożenia w każdym poszczególnym przypadku poświadczenia K. L. S., że przeciwko takiemu stwierdzeniu nie zachodzi żadna przeszkoda. Stwierdzenie takie nie jest wymagane od obywateli polskich, działających na podstawie koncesji, otrzymanych od Rządu Sowieckiego (§ 21).

W zakończeniu stwierdzamy, że w ustawodawstwie sowieckiem nie spotykamy jakiejkolwiek wzmianki o samorządzie notarjalnym. W rzeczy samej notarjusz sowiecki nie jest organem półprywatnym, utrzymującym się z opłat, wnoszonych przez klijentów. Przeciwnie, jest organem państwowym i, jak widzieliśmy, jednym z ważnych organów państwowości sowieckiej, mającym obowiązek przestrzegać, aby przy sformowaniu na piśmie czynności urzędowych, wszystkim wymaganiom ustawodawstwa sowieckiego stało się zadość. W tych warunkach niema tu oczywiście miejsca na jakikolwiek ustrój korporacyjny.

Uderza w ustawodawstwie sowieckim brak jakiegokolwiek przepisu o warunkach zwolnienia notarjusza ze sprawowanego urzędu. Wolno stąd wnosić, że notarjusz, jak wogóle wszyscy pracownicy sowieccy, z żadnych przywilejów nie korzysta i w każdej chwili z urzędu zwolniony być może.

(d. c. n.)

NADZWYCZAJNA DANINA MAJĄTKOWA

Pisząc w Nr. 4 (str. 20) o nadzwyczajnej daninie majątkowej, zaznaczyliśmy na zakończenie, że pogłoski o mającem rzekomo nastąpić podwyższeniu stawek daninowych nie odpowiadają rzeczywistości.

Okazuje się, że byliśmy w błędzie, albowiem inaczej stanowi okólnik Ministerstwa Skarbu z dnia 14 lipca 1933 r., podany do wiadomości publicznej dopiero w dniu 21 sierpnia, a mianowicie w ostatnim Nr. 23 Dziennika Urzędowego.

Otóż, okólnik ten, w zastosowaniu art. 6 ustawy z 24 marca r. b. nakazuje dokonać wymiaru daniny w II grupie ze zwyżką kontyngentową 50%, wobec czego nakazy płatnicze, jakie zostały już doręczone, opiewają na 0,6 i 0,9 od 1000 obrotu, osiągniętego w roku 1931, a nie odpowiednio na 0,4 (przy obrocie do 50.000 zł.) i 0,6 (przy obrocie wyższym), jak przepisuje art. 5 ustawy.

W ten sposób zwyżka kontyngentowa zastosowana została znacznie prędzej, niż się można było tego ewentualnie spodziewać.

KODEKS ZOBOWIĄZAŃ
CZĘŚĆ OGÓLNA (I)

W ostatnim numerze przedstawiliśmy w ogólnem ujęciu graficznem układ tekstu uchwalonego i ogłoszonego przez Komisję Kodyfikacyjną projektu Kodeksu Zobowiązań.

Obecnie z kolei pragniemy zapoznać Czytelników z głównemi postanowieniami projektu w zakresie części ogólnej prawa o zobowiązaniach (tytuły I—V, art. 1—293) z pominięciem ze względów technicznych całego działu o powstaniu zobowiązań z innych źródeł poza oświadczeniem woli, ze szczególnem natomiast zwróceniem uwagi na te postanowienia, które bezpośrednio lub pośrednio wkraczają w dziedzinę notarjatu.

Materjał sprawozdawczy z części ogólnej projektu Kodeksu zobowiązań rozkładamy na dwa kolejne numery.

ŹRÓDŁA I RODZAJE ZOBOWIĄZAŃ

Zobowiązania powstają z *oświadczeń woli* oraz z *czynów* i innych *zdarzeń*, z któremi ustawa łączy powstanie zobowiązania. Istota zobowiązania polega na tem, że dłużnik obowiązany jest wobec wierzyciela do *świadczenia*. Treścią świadczenia może być *danie, czynienie, zaprzestanie lub znoszenie.*

Projekt reguluje następujące rodzaje zobowiązań, a mianowicie: podzielne i niepodzielne, solidarne, przemienne.

Spółdłużnicy, zobowiązani do świadczenia *niepodzielnego*, t. j. takiego, które nie może być spełnione częściowo bez zmiany istoty i wartości, odpowiadają za wykonanie zobowiązania, jak dłużnicy solidarni. Żaden z wierzycieli, uprawnionych do świadczenia niepodzielnego, nie może bez zgody spółwierzycieli zwolnić dłużnika z długu ani zmienić zobowiązania pierwotnego lub przyjąć innego świadczenia.

Zobowiązanie może być *solidarne*, chociażby każdy z dłużników zobowiązany był w sposób odmienny, albo chociażby wspólny dłużnik zobowiązany był w sposób odmienny wobec każdego z wierzycieli.

Solidarności, czy to dłużników, czy wierzycieli, nie domniemywa się. Jeżeli kilka osób zaciągnęło zobowiązanie przez umowę, dotyczącą ich wspólnego przedsiębiorstwa, lub ich wspólnej własności, odpowiadają solidarnie, chyba że umówiono się inaczej.

Dłużnicy, zobowiązani do świadczenia podzielnego, odpowiadają za jego spełnienie solidarnie, jeżeli wzajemne świadczenie wierzyciela jest niepodzielne.

Solidarność nie ma zastosowania do spadkobierców solidarnego dłużnika lub wierzyciela.

Zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych lub zwolnienie go z długu nie ma skutku względem pozostałych dłużników. Odnowienie, dokonane między wierzycielem, a jednym z dłużników solidarnych, zwalnia pozostałych, chybaby wierzyciel zastrzegł, iż zachowuje przeciwko nim swe prawa.

Wierzyciel solidarny nie może bez zgody spółwierzycieli zmienić zobowiązania pierwotnego ani przyjąć innego świadczenia. Zwolnienie z długu przez jednego z wierzycieli solidarnych zwalnia dłużnika jedynie co do części tego wierzyciela.

Jeżeli dłużnik winien spełnić albo jedno, albo dru-

gie świadczenie (zobowiązanie *przemienne)* wybór należy do niego, chybaby był zastrzeżony dla wierzyciela.

OŚWIADCZENIE WOLI

Z kolei projekt traktuje o powstaniu zobowiązań, a więc przedewszystkiem o oświadczeniu woli.

Wolę oświadczyć można nietylko *słowami* i powszechnie przyjętemi *znakami*, lecz i takiem *zachowaniem się*, które w danych okolicznościach nie budzi wątpliwości co do treści oświadczenia.

Oświadczenie woli, które ma być złożone drugiej osobie, jest dokonane z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła o niem powziąć wiadomość.

Projekt przewiduje następujące *wady* oświadczenia woli: nieprzytomność, przymus fizyczny, przymus psychiczny (groźba), brak zamiaru, pozorność, błąd, podstęp, wyzysk. Wpływ zdolności stron na ważność oświadczenia woli ocenia się według przepisów zawartych w prawie osobowem.

Nieważne jest oświadczenie woli, złożone przez osobę, znajdującą się w stanie *nieprzytomności* lub chociażby przemijającego *zakłócenia* czynności psychicznej.

Nieważne są oświadczenia woli zupełnie *niezrozumiałe,* oświadczenia, złożone pod *przymusem fizycznym,* oraz oświadczenia, ujawniające, ze względu na okoliczności, w których złożone zostały, *brak zamiaru* wywołania skutków prawnych.

Nieważne jest oświadczenie woli, złożone drugiej osobie, za jej zgodą, *dla pozoru.* Gdy pod takiem oświadczeniem woli ukrywa się rzeczywista czynność prawna, należy ją oceniać według jej natury. Pozorność oświadczenia woli nie może szkodzić prawom osób trzecich, nabytym w dobrej wierze. Wierzyciele stron oraz osoby trzecie mogą powoływać się na pozorność wszelkich czynności prawnych, zdziałanych na ich szkodę.

Kto składa oświadczenie woli pod wpływem *błędnej pobudki,* ten, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi, nie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, chyba że prawdziwość pobudki była warunkiem ważności oświadczenia woli.

Kto był w *błędzie* co do treści swego oświadczenia lub oświadczenia drugiej strony, ten może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, jeżeli błąd wywołała druga strona swojem zachowaniem się, chociażby bez własnej winy, albo o błędzie wiedziała lub z łatwością mogła była błąd zauważyć. Można powoływać się tylko na błąd istotny, uzasadniający przypuszczenie, że strona, nie będąc w błędzie i oceniając rzecz rozsądnie, nie złożyłaby oświadczenia lub nie przyjęłaby oświadczenia drugiej strony. Będący w błędzie nie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli, jeżeli druga strona oświadczy gotowość spełnienia świadczenia, które będący w błędzie byłby sobie zastrzegł, gdyby błąd nie był zaszedł. Błąd co do prawa ocenia się tak samo, jak błąd co do faktu.

Jeżeli błąd wywołała druga strona *podstępnie,* będący w błędzie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, bez względu na to, czy błąd dotyczył pobudki czy treści oświadczenia, lub czy był istotny. Podstęp osoby trzeciej jest równoznaczny z podstępem strony, jeżeli ta o podstępie wiedziała i drugiej strony z błędu nie wyprowadziła.

Kto pod wpływem bezprawnej *groźby* drugiej strony lub osoby trzeciej złożył oświadczenie woli, albo przyjął oświadczenie drugiej strony, ten może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, jeżeli z okoliczności wynika, że mógł się obawiać, iż jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe.

Jeżeli jedna strona, *wyzyskując* lekkomyślność, niedołęstwo, niedoświadczenie, lub przymusowe położenie drugiej strony, wzamian za swoje świadczenie przyjmuje lub zastrzega dla siebie lub dla kogo innego świadczenie, którego wartość majątkowa w chwili zawarcia umowy jest rażąco wysoka w stosunku do wartości świadczenia wzajemnego, druga strona może żądać zmniejszenia swego świadczenia albo zwiększenia świadczenia wzajemnego, a gdy jedno i drugie jest utrudnione, może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli.

Zniekształcenie oświadczenia woli, dokonane przez użytą do jego przesłania osobę lub przedsiębiorstwo, ma te same skutki, jak błąd przy złożeniu oświadczenia.

Składający oświadczenie woli może, jeżeli ustawa temu się nie sprzeciwia, uzależnić skuteczność lub ustanie skutków oświadczenia od zdarzenia przyszłego i niepewnego (*warunek zawieszający* lub *rozwiązujący*). Ziszczenie się warunku nie ma mocy wstecznej, jeżeli inaczej nie postanowiono.

Warunek niemożliwy, przeciwny porządkowi publicznemu, ustawie lub dobrym obyczajom, czyni nieważnem oświadczenie woli, gdy jest zawieszający; uważa się za niebyły, gdy jest rozwiązujący. Jednakże warunek rozwiązujący niemożliwy, przeciwny porządkowi publicznemu, ustawie lub dobrym obyczajom, czyni nieważnem oświadczenie woli, jeżeli przypuszczać należy, że bez dodania tego warunku nie zostałoby złożone.

UMOWA

Umowa powstaje przez zgodne oświadczenie woli dwóch stron, z których jedna zobowiązuje się do świadczenia, a druga zobowiązanie to przyjmuje. *Przedmiotem* umowy może być również powstanie, zmiana lub ustanie stosunku prawnego, bez zobowiązania się do świadczenia. Jeżeli obie strony zobowiązują się wzajemnie tak, że jedno świadczenie ma być odpowiednikiem drugiego, umowa jest *wzajemną.*

Nie można się powoływać na brak lub ograniczenie zdolności do działań prawnych osoby, z którą umowę się zawarło. Kto taką umowę zawarł, może wyznaczyć przedstawicielowi ustawowemu niezdolnego odpowiedni termin do jej potwierdzenia; staje się wolnym po bezskutecznym upływie tego terminu.

Kto ukrywając podstępnie swą niezdolność do działań prawnych, składa oświadczenie woli drugiej osobie, która o niezdolności składającego oświadczenie nie mogła się z łatwością przekonać, ten obowiązany jest do naprawienia szkody, jaką druga strona

ponosi przez to, że zawarła umowę, nie wiedząc o tej niezdolności.

Strony, zawierające umowę, mogą stosunek swój ułożyć według swego uznania, byleby *treść* umowy nie sprzeciwiała się przepisom bezwzględnie obowiązującym, *cel* zaś społeczny lub gospodarczy był godziwy, a mianowicie nie sprzeciwiał się porządkowi publicznemu, ustawie, ani dobrym obyczajom.

Umowy treści niemożliwej do wykonania, albo przeciwnej przepisom bezwzględnie obowiązującym oraz umowy, których cel jest niegodziwy, są nieważne. Gdy wadliwości tego rodzaju dotyczą tylko niektórych postanowień umowy, inne postanowienia pozostają w mocy, chyba że przypuszczać należy, iż bez postanowień, dotkniętych nieważnością, strony nie byłyby zawarły umowy.

Strona, która wiedziała przy zawarciu umowy o *niemożliwości świadczenia,* obowiązana jest do naprawienia szkody, jaką druga strona ponosi przez to, że zawarła umowę, nie wiedząc o niemożliwości świadczenia.

Umowa *o spadek* po osobie żyjącej jest nieważna, z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w ustawie.

Strony mogą postanowić, że świadczenie określi *osoba trzecia.* Umowa taka staje się bezskuteczną, jeżeli osoba trzecia określenia odmawia albo go nie dokona w ciągu terminu, przez osoby oznaczonego, albo jeżeli określi świadczenie w sposób, oczywiście krzywdzący jedną ze stron.

Umowy zobowiązują nietylko do tego, co w nich jest wyrażone, lecz także do wszelkich następstw, wynikających *z ustawy, zwyczaju lub słuszności.*

Rokowania między stronami, chociażby doprowadziły do *zgody* co do niektórych postanowień, nie mają mocy obowiązującej, dopóki strony nie wyrażą swej zgody co do całości. Jeżeli jednak strony porozumiały się ostatecznie co do wszystkich istotnych postanowień umowy, pozostawiając porozumienie się co do szczegółów na przyszłość, bez zastrzeżenia, że w razie niedojścia do porozumienia umowę uważać będą za niedoszłą do skutku, w takim razie umowę poczytywać należy za zawartą, a co do szczegółów, w razie sporu, orzeka sąd na podstawie przepisów ustawy, zwyczaju lub słuszności.

Umowa przedwstępna, przez którą jedna lub obie strony zobowiązują się do zawarcia oznaczonej umowy w przyszłości, wymaga do swej ważności określenia istotnych postanowień mającej się zawrzeć umowy oraz terminu, w którym ma być zawarta. W razie uchylenia się strony zobowiązanej od zawarcia umowy, sąd może, na żądanie drugiej strony, jeżeli tylko są spełnione warunki potrzebne do ważności umowy przyrzeczonej, wyznaczyć zobowiązanemu termin do jej zawarcia z tym skutkiem, że w razie niezawarcia jej w ciągu tego terminu wyrok prawomocny będzie równoznaczny z zawarciem umowy. Poza tym przypadkiem niewykonanie zobowiązania zawarcia umowy uzasadnia tylko żądanie odszkodowania.

W dalszym ciągu projekt traktuje obszernie o *ofercie,* a potem o *regulaminie,* jako dodatku do umowy, *umowie typowej,* wydanej lub zatwierdzonej przez władzę państwową lub samorządową, i o *ogłoszeniach* i t. p., których, w razie wątpliwości nie uważa się za ofertę, lecz za wiążące zaproszenie do rozpoczęcia rokowań.

DODATKOWE ZASTRZEŻENIA UMOWNE

Z kolei projekt reguluje t. zw. *dodatkowe zastrzeżenia umowne,* a mianowicie:

W braku odmiennego postanowienia umowy albo zwyczaju, uważa się, że *zadatek,* dany przy zawarciu umowy, zastępuje odszkodowanie z powodu niewykonania umowy przez jedną ze stron. W razie niewykonania umowy przez jedną ze stron, druga strona może, według swego wyboru, bądź dochodzić wykonania umowy, bądź od umowy odstąpić i, chociażby żadna szkoda nie nastąpiła, otrzymany zadatek zatrzymać, a jeżeli sama go dała, domagać się sumy dwukrotnie wyższej. Przepisy te stosuje się bez względu na to, jaką nazwę strony zadatkowi nadały. Można żądać zmniejszenia zadatku zbyt wygórowanego według przepisów o zmniejszeniu odszkodawania umownego.

Przy zawarciu umowy, każda ze stron może sobie zastrzec *prawo odstąpienia* od umowy. Jeżeli strony nie oznaczyły terminu do odstąpienia od umowy, stronie uprawnionej może być wyznaczony przez drugą stronę odpowiedni termin, po którego upływie prawo odstąpienia gaśnie. Prawo odstąpienia od umowy wykonywa się przez zawiadomienie drugiej strony. Jeżeli wartość przedmiotu umowy przenosi tysiąc złotych, zawiadomienie powinno nastąpić na piśmie. W przypadku odstąpienia od umowy, uważa się, jak gdyby umowa wcale nie była zawarta.

Gdy strony umówiły się, że jednej, albo każdej z nich z osobna wolno będzie odstąpić od umowy za zapłatą pewnej sumy pieniężnej, czyli *odstępnego,* odstąpienie skuteczne będzie tylko wówczas, gdy odstępne będzie zapłacone jednocześnie z oświadczeniem o odstąpieniu. Jeżeli przy zawarciu umowy z zadatkiem strony zastrzegły sobie prawo odstąpienia od umowy, zadatek, w braku odmiennego postanowienia umowy, ma znaczenie odstępnego.

Jeżeli dłużnik zobowiązał się zapłacić w razie niewykonania zobowiązania określoną sumę pieniężną lub spełnić inne świadczenie, zapłata tej sumy lub świadczenie takie zastępuje odszkodowanie. Dłużnik nie ma prawa zwolnić się od zobowiązania przez zapłatę *umówionego odszkodowania.* Odszkodowanie umowne należy się wierzycielowi bez potrzeby wykazania przezeń jakiejkolwiek szkody i, w braku odmiennej umowy, bez względu na to, czy dłużnik dopuścił się winy. Odszkodowania wyższego niż umowne wierzyciel może dochodzić na zasadach ogólnych, jeżeli się zrzeknie odszkodowania umownego. Jeżeli odszkodowanie umowne jest zbyt wygórowane, albo jeżeli umowa częściowo wykonana została, dłużnik może żądać zmniejszenia odszkodowania umownego, zwłaszcza gdy udowodni, że wierzyciel wskutek niewykonania umowy nie poniósł żadnej szkody, albo poniósł szkodę nieznaczną: przeciwne postanowienie umowy jest nieważne.

Wierzyciel może żądać *odsetek* od należnych mu sum pieniężnych tylko wówczas, gdy to wynika z umowy, zwyczaju lub ustawy. W razie nieokreślenia przez strony stopy odsetek, należą się odsetki ustawowe. W braku umowy co do terminów płatności odsetek, dłużnik winien je płacić półrocznie z dołu. Jeżeli umówiona stopa procentowa przenosi o dwie jednostki każdorazową stopę odsetek ustawowych, dłużnik może wypowiedzieć dług z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu wypowiedzenia: przeciwne postanowienie umowy jest nieważne.

PRZEDSTAWICIELSTWO - PEŁNOMOCNICTWO

Umowę zawrzeć można osobiście lub przez *przedstawiciela*, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi. Przedstawiciel, który zawiera umowę w granicach swego umocowania, zobowiązuje reprezentowanego i nabywa dlań prawa bezpośrednio. Działanie w cudzem imieniu może być wyraźne lub wynikać z okoliczności.

Udzielenie ogólnego *pełnomocnictwa* nie obejmuje umocowania do zbywania i obciążania nieruchomości, zaciągania pożyczek i zobowiązań wekslowych, czynienia darowizn, przyjmowania lub zrzekania się spadków, zawierania ugód, wytaczania powództw, czynienia zapisów na sąd polubowny i wykonywania innych czynności, przekraczających zakres zwykłego zarządu. Do powyższych czynności wystarcza pełnomocnictwo, obejmujące dany ich rodzaj, jeżeli ustawa nie wymaga pełnomocnictwa do poszczególnych czynności.

Jeżeli do ważności umowy potrzebna jest szczególna forma lub jeżeli umowa winna być pismem stwierdzona, pełnomocnictwo winno być pismem stwierdzone.

Jeżeli nie sprzeciwia się temu stosunek prawny, będący podstawą pełnomocnictwa, może ono być każdego czasu odwołane lub ograniczone i gaśnie ze śmiercią mocodawcy lub pełnomocnika.

Zgaśnięcie lub ograniczenie pełnomocnictwa nie wpływa na ważność umowy, zawartej przez pełnomocnika w granicach umocowania, chyba że druga strona w chwili zawarcia umowy o zgaśnięciu lub ograniczeniu pełnomocnictwa wiedziała, albo wiedzieć była powinna.

Jeżeli zawierający umowę w cudzem imieniu nie ma pełnomocnictwa, albo pełnomocnictwo przekroczy, skuteczność umowy zależy od *potwierdzenia* jej przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta. Druga strona może wyznaczyć osobie, w której imieniu umowa była zawarta, odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolną po bezskutecznym upływie tego terminu. W razie braku potwierdzenia, druga strona może żądać od tego, kto działał jako pełnomocnik, naprawienia szkody, jaką poniosła przez to, że zawarła z nim umowę w zaufaniu do istnienia pełnomocnictwa. Potwierdzenie umowy przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta, odnosi skutek od chwili jej zawarcia; dobrowolne wykonanie umowy w całości lub w części przez tę osobę jest równoznaczne z potwierdzeniem.

Pełnomocnik może na swe miejsce *podstawić* kogo innego, jeżeli ta możność została mu nadana przez pełnomocnictwo, albo wynika z ustawy lub ze stosunku, będącego podstawą pełnomocnictwa.

TŁUMACZENIE I FORMA OŚWIADCZENIA WOLI

Oświadczenie woli należy tak *tłumaczyć*, jak tego ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, wymaga dobra wiara i zwyczaje uczciwego obrotu. W umowach należy raczej badać jaki był wspólny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na dosłownem znaczeniu wyrazów.

Ważność oświadczenia woli zależna jest od zachowania szczególnej *formy* tylko w przypadkach, w których ustawa lub umowa wyraźnie wymaga zachowania pewnej formy pod rygorem nieważności.

Wymaganie ustawy lub umowy, bez zagrożenia nieważnością, aby zachowana była forma piśmienna, ma tylko to znaczenie, że w razie sporu niedopuszczalny jest dowód ze świadków bez zgody obu stron.

Jeżeli umowa była zawarta na piśmie, uzupełnienie, zmiana lub rozwiązanie jej za zgodą obu stron winny być pismem stwierdzone.

Umowa, której zawarcia na piśmie wymaga ustawa albo wola stron, jest zawarta, skoro ją strony własnoręcznie podpiszą. W przypadku umowy wzajemnej wystarcza wymiana pism, podpisanych przez stronę zobowiązaną.

Za niepiśmiennych lub niemogących pisać, lecz umiejących czytać, może podpisać się inna osoba, której podpis winien być uwierzytelniony przez notarjusza, władzę gminną lub policyjną, z zaznaczeniem, że osoba ta podpisała się na życzenie niepiśmiennego lub niemogącego pisać, lecz umiejącego czytać.

Osoby nieumiejące lub niemogące czytać, mogą składać oświadczenia woli na piśmie jedynie w formie aktu notarjalnego.

PRZELEW I PODSTAWIENIE

Wierzyciel może bez zewolenia dłużnika *przelać* swą wierzytelność na osobę trzecią, o ile to nie sprzeciwia się właściwości zobowiązania, ani ustawie.

Jeżeli, wbrew postanowieniu umownemu, wierzyciel przelewa swą wierzytelność bez zewolenia dłużnika, przelew wiąże dłużnika tylko w przypadku, gdy co do przelanej wierzytelności istniał dokument piśmienny, nie zawierający wzmianki o takiem ograniczeniu praw wierzyciela, a nabywca polegał na dokumencie.

Nabywca wstępuje w prawa wierzyciela z chwilą zawarcia umowy o przelew wierzytelności. Wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności prawo do zaległych odsetek, jeżeli nie umówiono się inaczej.

Przelew wierzytelności winien być stwierdzony pismem.

Dopóki dłużnik nie otrzymał zawiadomienia na piśmie o przelewie wierzytelności od zbywcy albo od nabywcy, zapłata, dokonana poprzedniemu wierzycielowi, oraz czynności prawne, z nim zawarte, mają skutek przeciwko nabywcy, chyba że dłużnik wiedział o dokonanym przelewie w chwili zapłaty dłu-

gu lub w chwili zawarcia czynności z poprzednim wierzycielem.

Gdy między kilku osobami toczy się spór o to, która z nich jest wierzycielem, każda strona procesowa może żądać od sądu, aby do czasu ukończenia procesu nakazał dłużnikowi wstrzymać się z zapłatą długu lub złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego, jeżeli dług jest wymagalny.

Przepisy o przelewie wierzytelności stosuje się odpowiednio do ustąpienia osobom trzecim wszelkiego rodzaju praw, o ile w tej mierze nie obowiązują przepisy szczególne.

Osoba trzecia, spłacająca wierzyciela, może *wstąpić* w jego prawa albo z mocy umowy, albo z mocy ustawy.

Wstąpienie w prawa wierzyciela jest umowne: gdy wierzyciel, otrzymując zapłatę od osoby trzeciej, podstawia ją w swe prawa; podstawienie to powinno być wyraźne i równoczesne z zapłatą, oraz gdy dłużnik spłaca wierzyciela sumą, pożyczoną w celu zapłacenia długu i podstawienia wypożyczającego w prawa wierzyciela; ażeby to ostatnie podstawienie było ważne, potrzeba, aby oświadczenie o zaciągnięciu pożyczki, pokwitowanie jej odbioru i pokwitowanie spłaty wierzyciela, sporządzone były w jednym akcie przed notarjuszem, oraz aby w akcie mieściło się oświadczenie, że spłata dopełniona została pieniędzmi, dostarczonemi w tym celu przez nowego wierzyciela.

Wstąpienie w prawa wierzyciela następuje z mocy ustawy: gdy wierzyciel spłaca innego wierzyciela, mającego przed nim pierwszeństwo co do zaspokojenia, albo gdy kto płaci cudzy dług, za który odpowiada osobiście albo pewnemi przedmiotami majątkowemi.

Wstąpienie umowne, albo z mocy ustawy nie może szkodzić pierwotnemu wierzycielowi, gdy tylko w części zaspokojony został; może on w tym przypadku wykonywać swe prawa co do pozostałej należności z pierwszeństwem przed tym, od którego otrzymał tylko częściową zapłatę chyba że zrzekł się tego pierwszeństwa.

Kto przez umowę z dłużnikiem zobowiązał się *zwolnić* go od obowiązku świadczenia, powinien w czasie właściwym zaspokoić wierzyciela i odpowiada względem dłużnika za to, że wierzyciel do spełnienia świadczenia pociągać go nie będzie.

Kto przez umowę z wierzycielem zobowiązuje się do świadczenia zamiast dłużnika, ten wstępuje na jego miejsce i przejmuje wszelkie jego obowiązki. Dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony wówczas, gdy to wyraźnie wypływa z umowy. W razie wątpliwości, nowego dłużnika uważać należy za dłużnika solidarnego.

Jeżeli nabywca nieruchomości przejmuje ciążące na niej długi, rozumieć należy w razie wątpliwości, że ma wstąpić na miejsce dotychczasowego dłużnika.

Jeżeli wierzyciel zgadza się na zmianę dłużnika na skutek umowy, zawartej między dotychczasowym dłużnikiem a nowym, wstępującym na jego miejsce dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony, chyba że nowy dłużnik był niewypłacalny w chwili dokonania zmiany, a wierzyciel o tem nie wiedział.

Przejmujący cudzy dług może przeciwstawić wierzycielowi wszelkie zarzuty, jakie wynikają ze stosunku wierzyciela z dotychczasowym dłużnikiem. z wyjątkiem zarzutu potrącenia z wierzytelnością dotychczasowego dłużnika.

Wskutek zmiany dłużnika za zgodą wierzyciela gasną ustanowione celem zabezpieczenia wierzytelności poręczenia i prawa zastawu, jeżeli poręczyciel lub osoby, do których należy przedmiot zastawu, nie zgodzą się na dalsze ich trwanie.

Jeżeli istnieje co do długu dokument piśmienny, oświadczenie przejmującego dług i zezwolenie wierzyciela na zmianę dłużnika winny być pismem stwierdzone.

Kto nabywa majątek lub przedsiębiorstwo, bez przejęcia lub zaspokojenia długów, jakie na nich ciążą, ten odpowiada solidarnie ze zbywcą za te długi nabytym majątkiem lub przedsiębiorstwem, o ile o ich istnieniu w czasie nabycia wiedział lub wiedzieć był powinien. Jeżeli majątek lub przedsiębiorstwo nabywa osoba bliska zbywcy, domniemywa się, że o istnieniu długów wiedziała.

AKCJA PAULJAŃSKA

Wierzyciele mogą żądać, aby czynności prawne, dokonane przez dłużnika z ich szkodą, były uznane w stosunku do nich za bezskuteczne. Z żądaniem tem wierzyciele mogą wystąpić w drodze powództwa albo zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która skutkiem czynności prawnej dłużnika nabyła prawo, albo zwolniona została od obowiązku, jeżeli dłużnik przedsięwziął czynność ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tem wiedziała lub wiedzieć była powinna i jeżeli pozostały majątek dłużnika nie wystarcza zupełnie na pokrycie wierzytelności. Jeżeli z czynności prawnej dłużnika osiąga korzyść osoba, będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że wiedziała o świadomem działaniu ze szkodą wierzycieli. Czynność prawna dłużnika może być uznana za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela, chociażby wierzytelność powstała po dokonaniu czynności.

Jeżeli osoba trzecia osiągnęła korzyść pod tytułem darmym, wierzyciel może zaskarżyć czynność prawną dłużnika bez względu na to, czy obdarowany wiedział lub powinien był wiedzieć o tem, że dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Jeżeli czynność taka została dokonana przez dłużnika nie dawniej, jak na rok przed powstaniem wierzytelności, wierzyciel może ją zaskarżyć nawet bez względu na to, czy dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli.

Wierzyciele nie mogą dochodzić sądownie praw, przyznanych im, jak to przedstawiono, po upływie lat pięciu od daty dokonania czynności przez dłużnika Jednakże przed upływem powyższego terminu wierzyciel może zawiadomić osobę, przeciwko której chce dochodzić swych roszczeń, o zamiarze zaskarżenia czynności dłużnika, dokonanej z jego szkodą, a wówczas powyższy termin liczyć się będzie od daty zawiadomienia. Zawiadomienie winno nastąpić przez notarjusza lub komornika.

MARJAN KURMAN

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA POLSKIEGO

WCHODZĄCEGO W ZAKRES CZYNNOŚCI

NOTARJALNYCH I HIPOTECZNYCH

ZA 1930 R. (DRUGIE PÓŁROCZE), 1931 R. 1932 R. I 1933 R. (PIERWSZE PÓŁROCZE),

ORAZ PRZEGLĄD ZA TENŻE CZAS

ORZECZNICTWA SĄDU NAJWYŻSZEGO I. C.

Miast rozbudowa. — Dz. ust. 96/1931, poz. 735. — Rozporządzenie z dnia 15 października 1931 r., — Zmiany w rozp. z dn. 3 listopada 1927 r. — W sprawie wykonania rozporządzenia z dn. 22 kwietnia 1927 r. — dotyczące *pożyczek długoterminowych i ich konwersji.*

„ — Dz. ust. 26/1933, poz. 220. — Zmiany niektórych postanowień rozporządzenia z dnia 3 listopada 1927 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prez. Rzplitej z dnia 22 kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast, zmienionego rozporządzenia z dnia 6 kwietnia 1928 r. (Dz. ust. Nr. 49, poz. 476) oraz rozporządzeniem z dnia 15 października 1931 r. (Dz. ust. Nr. 96, poz. 735), a w szczególności — następujących:

zmiana §: 9, dotyczącego *kredytów budowlanych, §: 10,* dotyczącego *spółdzielni mieszkaniowych* i mieszkaniowo-budowlanych i *§§ 11, 13, 14, 15, 16, 17, 20 i 21, dotyczących pożyczek Banku Gospodarstwa Kredytowego, udzielonych na budowę domów i na nieruchomości.*

Moratorjum mieszkaniowe. — Dz. ust. 22/1933, poz. 174. *Końcowy termin okresu,* wymienionego w zdaniu ostatniem ust. 1, art. 23 ust. o ochronie lokatorów, (Dz. ust. Nr. 39, poz. 406) w brzmieniu ustawy z dnia 7 listopada 1931 r., zmieniającej ustawę o ochronie lokatorów, (Dz. Ust. Nr. 105, poz. 808), ustalony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 marca 1932 r. (Dz. ust. Nr. 27, poz. 253) na dzień 31 października 1932, *ustala się w roku 1933 na dzień 31 października.*

Najem. — *Przekształcenie przedsiębiorstwa,* biorącego w najem, *w spółkę,* nie może być uważane za ustąpienie umowy w rozumieniu ustawy o ochronie lokatorów, (S. N. I. 8.XI. 1923. C. 2128/22).

„ *osobisty.* — Wynagrodzenie *za pracę w godzinach nadliczbowych* nie może być niższe od stawek, wskazanych w art. 16 ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r., o czasie pracy w przemyśle i handlu; normie tej nie wolno ubliżać przez umowy, (S. N. I. 10.X. 1930. C. 1154/30).

„ *lokali.* — *Zawarte przez strony umowy* najmu lokali zachowują swą moc również przy działaniu ustawy o ochronie lokatorów, o ile nie są sprzeczne z przepisami tej ustawy. (S. N. I. 3 maja 1932. C. 2276/31).

Nawozy sztuczne. — *Ustawa.* — Dz. ust. 30/1932, poz. 300). *Sprzedaż* nawozów sztucznych może się odbywać jedynie zgodnie z postanowieniami ustawy niniejszej oraz rozporządzeń, na jej podstawie wydanych (art. 2). *Nawozami sztucznemi w rozumieniu ustawy są* wszelkie produkty, pochodzenia przemysłowego lub kopalnego, przeznaczone do użyźniania gleby i zawierające co najmniej jeden z następujących składników: azot (N), fosfor (P), potas (K), lub wapń (Ca), (art. 1). Każdy *sprzedawca winien wydać nabywcy* piśmienne zaświadczenie, które winno zawierać nazwę nawozu sztucznego, jego składników, ich określenie ilościowe, imię i nazwisko, lub firmę sprzedawcy i jego adres, datę wydania nawozu. Zaświadczenie może być zastąpione rachunkiem, listem przewozowym i innemi dokumentami, używanemi w obrocie towarowym, o ile zawierają treść, dla zaświadczenia wymaganą, (art. 4).

Negotiorum gestor *może nabyć nieruchomość* na rzecz osoby, której interesy sprawuje. Akceptacja nabycia przez tę osobę może być milcząca wskutek działania, świadczącego o niewątpliwej chęci skorzystania z aktu nabycia.

Sam negotiorum gestor *odwołać nie może aktu pod pozorem nienastąpionej* jego *akceptacji.* (S. N. I. z 21 października / 5 listopada 1930. C. 288/30).

Niemieckich obywateli *przerachowanie umowne* nie podpada pod przepis art. 6, ust. z dnia 4 marca 1920 r. o rejestracji i zabezpieczeniu majątków niemieckich, zawierający zakaz spłacania takich należności bez zezwolenia prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego. Nie zmienia tego również i przewidziane umową *zabezpieczenie tej należności na hipotece.*

Po wejściu w życie polsko-niemieckiego układu waloryzacyjnego z dnia 5 lipca 1928 r. sądy winny przy stosowaniu przepisów o waloryzacji traktować obywateli niemieckich narówni z polskimi.

§: 43 i inne *postanowienia rozporządzenia waloryzacyjnego,* zawierające normy przerachowania, *nie pozbawiają strony prawa w drodze umowy* w odmienny sposób *uregulować kwestję przerachowania z zastrzeżeniem,* ustanowionem w §: 38 *co do praw osób trzecich.* (S. N. I. 27 paźdz. 1932 r. Nr. I. C. 77/32).

Niemieckie zakłady ubezpieczeń. — Dz. ust. 33/1931, poz. 235.— Rozp. Prez. Rzeczp. z dnia 15 kwietnia 1931 r. zawiera *uregulowanie roszczeń obywateli polskich do niemieckich zakładów ubezpieczeń* z tytułu *umów ubezpieczeń na życie,* wymienionych w art. 21 polsko-niemieckiego układu waloryzacyjnego z dn. 5 lipca 1928 r.

Niepodzielność hipoteki *nie pociąga za sobą niepodzielności odpowiedzialności osobistej dłużnika* z tytułu zaciągniętego na nieruchomość długu (S. N. 1/1930).

Nieruchomości państwowych *sprzedaż i zamiana.* — Dz. ust. 21/1933, poz. 137.

Nieruchomości przejęcie na własność Państwa. — Dz. ust. 31/1933, poz. 264. — *Wynagrodzenie za nieruchomości, przejęte na własność Państwa.* — Dz. ust. 31/1933, poz. 227.

Niezbywalności warunek w aktach pod tytułem obciążliwym *jest nieważny,* jako przeciwny prawu własności (art. 544 Kod. Nap.) i zasadzie swobodnej cyrkulacji dóbr. W aktach zaś *pod tytułem darmym:* a) gdy warunek ten jest bezterminowy i stanowczy (absolue), uważany być winien za nienapisany, (Civ. 24 stycznia 1899, D. P. 1900.1.533, D. P. 1905.1.126, S. 1905.1.513; Req. 26 czerwca 1904 P. D. 104.1.528) i b) gdy jednak jest względny (relative) i czasowy (temporaire) i gdy jest usprawiedliwiony interesem obdarowanego lub darczyńcy, jest ważnym i prawnym (sérieux et légitime) np. ze względu na młody wiek, niedoświadczenie lub marnotrawstwo obdarowanego lub ze względu na warunek darowizny, zastrzeżony na rzecz darczyńcy, a

nawet osoby trzeciej (Req. 18 kwietnia 1901, D. P. 1902. 1.71.5, 1901, 1. 240. Req. 30 paźdź. 1911 D. P. 1916.1.5). (Patrz: A. Colin i H. Capitant, Cours élémentaire de droit civil français t. III, Paris 1925, str. 649, 650 i Planiol, — Podręcznik prawa cywilnego: O darowiznach i testamentach, przekład A. Słonimskiego, Warszawa, 1922, 1922, Nr. 508). Również pod temiż warunkami dopuszczalna jest *klauzula o niemożności obciążenia hipotecznego.* (Porównaj: Planiol loc. cit.).

Notarjalna taksa. — Dz. ust. 69/1930, poz. 553.

Ochrona lokatorów. — Dz. ust. 105/1931, poz. 808. Zmiany: ustawy z dnia 11 kwietnia 1924 roku. (Dz. ust. 39 poz. 406): *Wyłącza się z pod przepisów ustawy budynki, stanowiące własność Państwa, w dniu 1 kwietnia 1924 r., przeznaczone na cele biurowe mieszczących* się w nich *urzędów państwowych* lub urzędów i agencji „pocztowych przedsiębiorstwa państwowego: „Polska Poczta, Telegraf i Telefon". W odniesieniu do pomieszczeń w tych budynkach obowiązuje *termin wypowiedzenia trzymiesięczny, sześciomiesięczny, lub roczny,* w zależności od tego, czy komorne za dane pomieszczenie pobiera się miesięcznie, kwartalnie lub rocznie (art. 2).

W wypadkach art. 2, pod lit. a) (budynki kolejowe), c) (pewne instytucje), e) (służbowe), i ustęp 1, (banki i kantory), — *wypowiedzenie* może nastąpić *jedynie w końcu kwartału,* i ma być *trzymiesięczne.*

Pozwany traci prawo do korzystania z moratorjum mieszkaniowego, przewidzianego w art. 23, *jeżeli* w tej samej miejscowości *posiada inne mieszkanie* lub mu je dostarczono, (art. 24).

„ *Art. 3 ust. o ochr. lokatorów* uchylił możność swobodnego, według uznania stron, określenia wysokości komornego jedynie co do mieszkań do 4 pokojów włącznie. Ograniczenie to *nie ma zastosowania do lokali handlowych,* (S. N. I. z 22 maja 1929. C. 648/28).

„ *Place, wynajęte na cele handlowe i przemysłowe, nie łącznie z zabudowaniami i nie jako przynależytości tych zabudowań* i całego przedsiębiorstwa, a jako jedyny i główny przedmiot najmu, *nie podlegają ustawie o ochronie lokatorów,* — art. 2, ust. 1, lit. k., (S. N. Nr. 61/1930).

„ *Odstąpienie lokalu innej osobie* (p. c. ust. 2, art. 11 ust. o ochronie lokatorów) *nie ma zastosowania do współwłaściciela domu,* wstępującego w prawa lokatora bez zgody drugiego współwłaściciela. (S. N. I. z dnia 23 stycz./7 lut. 1930 r. C. 1481/29).

Odroczenie wypłat. — Wniosek wierzyciela o wciągnięcie wpisu hipotecznego, celem zabezpieczenia powództwa o należność pieniężną, *zgłoszony przed wydaniem przez sąd wyroku,* udzielającego *odroczenia wypłat dłużnikowi, ulega zatwierdzeniu* nawet w razie rozpoznania go przez wydział hipoteczny po wydaniu pomienionego wyroku, (S. N., 28 stycz. 1931. C. 1630/30).

Odsetki. — Przepis ust. 2, art. 68 U. H., mówiący o odpowiedzialności nabywcy nieruchomości za przejęty dług hipotekowany z tej tylko nieruchomości, nie dotyczy odsetek, należących się za czas użytkowania jego z majątku nabytego, które nie są długiem przejętym, lecz długiem nowym, powstałym już w epoce własności nabywcy, i przeto *nabywca odpowiedzialnym jest za odsetki osobiście* (por. Zb. O. Nr. 83/30), — (S. N. I. C. 605/31 r. z dnia 25.IX. 1931 r.).

„ Z mocy art. 70 U. H. mieszczą się przy kapitale, jako akcesorjum tegoż, odsetki zaległe tylko za dwa lata i rok bieżący, odsetkom zaś za czas dawniejszy hipoteka nie służy, wobec czego pod przepis art. 68, ust. 2 Ust. Hip., traktujący o odpowiedzialności nabywcy dóbr za przejęty dług hipoteczny, podpadają jedynie powyższe uprzywilejowane odsetki. Przepis jednak § 5, ust. 3 rozp. walor. w niektórych przypadkach wyklucza zastosowanie art. 70 U. H.: z mocy bowiem tego przepisu *odsetki zaległe za pięć lat wstecz do dnia 31.XII. 1924, zrównane zostały z kapitałem,* za nie zatem, jako część kapitału hipotekowanego, *odpowiada z nieruchomości* wobec wierzycieli nabywca. (S. N. I C. z 19. I. 1933 — 267/32).

„ Art. 70 U. H. zmieniony został przez art. 800 § : 3 i 4 kod. post. cyw. i art. LXXIV przep. wprow. prawo o sąd. post. egz. (Dz. ust. Nr. 93/1932, poz. 804).

„ Rozp. Min. Skarbu z dnia 20 paźdz. 1932 r. — Dz. ust. Nr. 90, poz. 759, Odsetki umowne obniżone zostały do 12%.

„ Wierzyciel, który *w powództwie* o dług nie żądał odsetek, *nie może następnie dochodzić tych odsetek w oddzielnem powództwie,* (S. N. z 14 czerwca 1932. C. 2752/32).

„ *umowne przedsiębiorstw bankowych.* — Dz. ust. 50/1930, poz. 424, — nie mogą przekraczać 11% rocznie. Ponadto przy pożyczkach na zastaw ruchomości, z wyjątkiem papierów wartościowych i towarów, przedsiębiorstwa te mogą jeszcze pobierać 1% miesięcznie od sum udzielonych pożyczek tytułem wynagrodzenia za ubezpieczenie przedmiotów zastawu, ich przechowanie i szacowanie.

„ *od odsetek* (1154 K. N.) w braku umowy — stosownie do ustawy, (S. N. I. z dn. 4 listopada 1931 r. C. 1031/31).

„ *przedawnienie. Odsetki, zasądzone wyrokiem* sądowym, przedawniają się po upływie lat 5-ciu, (S. N. z 13 sierpnia 1930 r., 726/30).

„ Dz. ust. 29/1933, poz. 255. Maximum *wysokości odsetek od wkładów i lokat pieniężnych w komunalnych kasach oszczędności i spółdzielniach,* określa Minister Skarbu. *Umowy ponad* tę granicę *są nieważne.*

„ Patrz również *Procenty.*

Opieka. — *Niezgłoszenie należności opiekuna do inwentarza* (art. 428 K. C. P.) pozbawia opiekuna możności dochodzenia ich, o ile urzędnik, sporządzający inwentarz, ostrzegł go i uczynił o tem wzmiankę w inwentarzu, (S. N. I. C. z dnia 19 marca 1931 r., Nr. 2165/30).

Oprocentowanie. — Patrz Odsetki i Procenty.

Ostrzeżenie hipoteczne, dotyczące zezwoleń na parcelację gruntów. — Dz. ust. 16/1932, poz. 95. — Udzielenie zezwolenia na parcelację, w trybie ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej, (Dz. ust. Nr. 1/1926, poz. 1) na wniosek okręgowego urzędu ziemskiego będzie *ujawnione w księdze hipotecznej* parcelowanej nieruchomości (art. 1) w formie wpisu — *ostrzeżenia* (art. 2). W razie, gdy parcelacji ulega część nieruchomości, w ostrzeżeniu winny być wymienione obszar i szczegółowe oznaczenie gruntów, przeznaczonych na parcelację. Ostrzeżenie to ma ten skutek, że wpisy, ujawnione po ostrzeżeniu, nie przechodzą na działki, nabyte w toku parcelacji. *Sumy, wpłacone przez nabywców,* zatwierdzonych przez urząd ziemski, *na poczet ceny kupna* parcelowanych gruntów, *mają ustawowe pierwszeństwo* zaspokojenia z całej nieruchomości z równem między sobą pierwszeństwem przed wszystkiemi prawami, wpisanemi po ostrzeżeniu, jednak tylko do wysokości ceny sprzedażnej parcelowanego obszaru, zatwierdzonej w projekcie parcelacji (art. 2). *Wykreślenie ostrzeżenia* następuje na wniosek okręgowego urzędu ziemskiego, lub ze zgodą tegoż urzędu, na wniosek zainteresowanych (art. 3). (Patrz *artykuł mój:* „O ostrzeżeniach hipo-

tecznych, dotyczących parcelacji" — *Gazeta Sądowa Warszawska* — rok 1932, str. 191 i 192).

Ostrzeżenie o licytacji. — *Mimo nieujawnienia w wykazie hipotecznym ostrzeżenia o wszczętej egzekucji,* wierzyciel, który uzyskał zabezpieczenie swojej należności na nieruchomości dłużnika, nie jest uprawniony do żądania unieważnienia licytacji, (S. N. I. C. z 28 listopada 1931 r. 1960/31 r.).

Ostrzeżenia hipotcznego na mocy klauzuli skutki. — Aczkolwiek hipoteka sądowa uzyskana być może wyłącznie na podstawie prawomocnego wyroku (art. 111, pr. hip.), klauzula zaś egzekucyjna z istoty swej może być zaliczona jedynie do wyroków nieprawomocnych (por. orzecz. S. N. z 1928 r., Nr. 19), atoli *wniesienie do wykazu hipotecznego ostrzeżenia na mocy klauzuli stanowi wpis tymczasowy,* zabezpieczający ewentualne prawa zgłaszającego, który to wpis po uprawomocnieniu się klauzuli może spowodować uzyskanie przez wierzyciela hipoteki sądowej *z mocą wsteczną* od chwili wpisania ostrzeżenia, (S. N. I. C. Nr. 1930/30 r., z dnia 13 lutego 1931 r.).

Ostrzeżenie o wytoczonem powództwie *o przywrócenie wykreślonego wpisu nie może korzystać z pierwszeństwa hipotecznego* w stosunku do wcześniejszego tytułu pozahipotecznego nabywcy nieruchomości, (art. 137 i 10 U. H.), (S. N. I. C. z dnia 6 lutego 1931 r., Nr. 1238/30).

Ostrzeżenie i jego skutek przeciwko nabywcy nieruchomości, (art. 12, 36 i 137 U. H.). Nie odnosi skutku prawnego w stosunku do nabywcy nieruchomości *ostrzeżenie o sporze o własność tejże, wszczętym przeciwko zbywcy, jako jawnemu z wykazu hipotecznego właścicielowi, przez osobę trzecią, jeżeli zbycie nastąpiło wcześniej,* chociażby nie było ono w chwili wniesienia ostrzeżenia jeszcze ujawnione hipotecznie, (S. N. I. C. z dn. 6.II.1931, Nr. 1924/30).

Oszacowanie nieruchomości do sprzedaży z licytacji. — Dz. ust. 15/1932, poz. 87. — Zmiana art. 975, 1070, 1171 i 1183 dawnej ust. post. cyw. Nieruchomość nie może być sprzedana na drugiej licytacji poniżej *2/3 sumy oszacowania.*

Państwo polskie *jako właściciel nieruchomości.* — Na zasadzie art. 256 Traktatu Wersalskiego z 10 stycznia 1920 r. Państwo Polskie stało się z mocy samego prawa właścicielem nieruchomości, które w dniu 11 listopada 1918 r. należały do osób fizycznych i prawnych, w tymże art. wymienionych, i nabyło własność w sposób pierwotny, nie wstępując w zobowiązania, ciążące na poprzednim właścicielu, czy to na podstawie czynności prawnych, czy też mocą ustawy, (S. N. III. C., sek. 2, z dnia 6 lipca 1929 r. C. 573/23 i z 8 lipca 1929. V. C. 646/23).

Państwowych nieruchomości, będących w zarządzie przedsiębiorstwa *„Polskie Koleje Państwowe"*, wpisanie do hipoteki. — Dz. ust. 81/1932, poz. 714. — Prawo własności tych nieruchomości byłych rosyjskich kolei państwowych, które stanowią własność Skarbu Państwa i były w jego posiadaniu w dniu 28 września 1926 r., ulega wpisaniu do ksiąg hipotecznych, jeżeli nieruchomości te dotychczas nie były wpisane do ksiąg hipotecznych na imię Skarbu, a na podstawie art. 4 i 6 rozp. P-ta R-tej z dnia 24 września 1926 r. o utworzeniu przedsiębiorstw „Polskie Koleje Państwowe" (Dz. Ust. 89/1930, poz. 705) są w zarządzie powierniczym i użytkowaniu tego przedsiębiorstwa (art. 1). Wpisanie prawa własności do księgi hipotecznej następuje na podstawie deklaracji Dyrektora Kolei Państwowych tej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych, w której granicach nieruchomość się znajduje (art. 2). Deklaracja winna zawierać: określenie nieruchomości na podstawie dołączonych do niej planów, sporządzonych przez właściwą Dyrekcję Okręgową Kolei Państwowych i zatwierdzonych przez Dyrektora Kolei Państwowych, oraz stwierdzenia, że nieruchomość jest w zarządzie powierniczym i użytkowaniu przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" (art. 3). *Wpisy hipoteczne i deklaracje wolne są od opłat stemplowych i sądowych* (art. 5). *Pełnomocnictwa do przeprowadzenia czynności hipotecznych* mogą być wydawane prócz Prokuratorji Generalnej R-tej także przez Dyrektora właściwej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych (art. 6).

Parcelacja gruntów, *położonych w sferze interesów mieszkaniowych miast i ośrodków przemysłowo-fabrycznych.* — Dz. Ust. Nr. 51/1930, poz. 430. Znowelizowana — Dz. ust. Nr. 100/1932, poz. 845. — Rozp. Min. Reform Rolnych. Ustanowienie sfery powyższych interesów dokonywane jest na wniosek właściwych władz samorządowych z wyjątkiem miast: Warszawy, Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania, Lublina, Bydgoszczy, Sosnowca i Wilna, których sferę oznacza Minister Ref. Rol. w porozumieniu z Min. Robót Publicz. i Spraw Wewn.

Parcelacja. — Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych, o postępowaniu z funduszami, uzyskanemi z parcelacji z wolnej ręki lub z przymusowej sprzedaży majątków, związanych stałemi ograniczeniami (ordynacji, majoratów, fideikomisów i t. p.). — Dz. ust. 65/1930, poz. 515 i 111/1932, poz. 915.

„ Ustawa z dnia 18 marca 1932 r. — Dz. ust. 30/1932, poz. 308 i 32/1933, poz. 278, — *o uregulowaniu prawa własności gruntów, oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców na obszarze województw centralnych i wschodnich, o ile oddanie w posiadanie nastąpiło przed 1 stycznia 1933 r. i o ile zachodzą warunki, uzasadniające wydanie decyzji z art. 63, cz. 5, art. 65, 66 i 67 ust. z dn. 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej,* (Dz. ust. Nr. 1/1926 r., poz. 1). *Postępowanie rozpoczyna się* od złożenia do Sądu Okręgowego, właściwego według miejsca położenia nieruchomości, podania o przyznanie prawa własności rozparcelowanych gruntów na rzecz nabywców. Do wszczęcia postępowania sądowego uprawniony jest jedynie właściwy okręgowy urząd ziemski, do którego strony interesowane mogą zwrócić się z żądaniem złożenia tego podania do Sądu, (art. 3). Do podania w ciągu 2 miesięcy należy dołączyć wyciąg z wykazu hipotecznego, jeżeli nieruchomość ma hipotekę, lub inne dowody, stwierdzające prawo własności, plan i wykaz nabywców z oznaczeniem czasu objęcia w posiadanie, z załączeniem zgody wierzycieli hipotecznych, lub wskazania ich adresu (art. 4). Na podstawie złożenia do Sądu podania *Okręgowy Urząd Ziemski wystąpi do właściwego wydziału hipotecznego z wnioskiem* o wpisanie w dziale III wykazu hipotecznego nieruchomości ostrzeżenia o wszczęciu postępowania na mocy ustawy niniejszej. *Ostrzeżenie ma ten skutek,* że hipoteki, wpisane po tem ostrzeżeniu, nie stanowią przeszkody do przepisania tytułu własności działek bez przeniesienia na nie tych praw (art. 6). *Wierzyciele hipoteczni, których zgoda złożona nie została,* zawezwani zostaną przez Sąd w terminie 30-dniowym do złożenia oświadczeń, czy zgadzają się na przepisanie prawa własności działek bez przeniesienia na nie hipotek. *Wezwania takie należy wysyłać i do Urzędu Skarbowego. Brak oświadczenia w terminie* 30-dniowym, uważa się za wyrażenie zgody, o czem należy w wezwaniu uprzedzić, (art. 7). Do wydania decyzji Sądu, uwzględniającej podanie okręgowego urzędu ziemskiego, *nie stanowią przeszkody:* a) *zmiana właściciela nieruchomości,* objętej parcelacją, po objęciu działek w

posiadanie przez nabywców; b) *niezapłacenie części ceny kupna* przez nabywcę działki (art. 11). *Przyznanie prawa własności* działek bez przeniesienia na nie hipotek *może nastąpić mimo sprzeciwu osób, którym hipoteki te służą* tylko *w wypadku:* a) jeżeli *wartość hipotek* i innych praw rzeczowych, ciążących na nieruchomości, objętej parcelacją, *nie przekracza 2/3 wartości rynkowej nierozparcelowanej części tej nieruchomości;* przy wierzytelnościach zaś instytucji kredytu długoterminowego, — jeżeli *nie przekracza takiej części tej wartości, która według statutu danej instytucji stanowi minimalną granicę bezpieczeństwa* udzielanych pożyczek; b) *jeżeli osoby* uprawnione rzeczowo w chwili wpisu ich praw *wiedziały* lub powinny były wiedzieć o oddaniu gruntów w posiadanie nabywców w drodze parcelacji (art. 13). *Sąd dokona podziału i segregacji hipotek* i innych praw rzeczowych na nieruchomości, objętej parcelacją, pomiędzy nierozparcelowaną część tej nieruchomości i poszczególne działki, oddane w posiadanie nabywcom (art. 13). *Nie przenosi się na działki,* których prawo własności ulega przepisaniu na nabywców, zakazów zbywania, obciążania, obowiązków, wynikających z substytucji, ustanowionych przez darującego lub testatora, oraz postanowień, iż nieruchomość ma stanowić majątek lub służyć celom ordynacji lub fundacji, (art. 14). Na wniosek jednej ze stron, które zawarły umowę, *Sąd,* w decyzji uwzględniającej podanie *ustali i przerachuje* według zasad o przerachowaniu zobowiązań prywatnoprawnych, (Dz. ust., Nr. 30/1925 r., poz. 213) *niespłaconą część kupna* wraz z nieprzedawnionemi odsetkami umownemi, o ile zaś odsetki w umowie przewidziane nie są — z nieprzedawnionemi odsetkami prawnemi, licząc od dnia objęcia przez nabywcę nieruchomości posiadania. *Sąd może rozłożyć nabywcy niespłaconą część ceny kupna na spłaty* do lat dwóch i sumy wraz z odsetkami *zabezpieczyć* na rzecz sprzedawcy *na hipotece* z pierwszeństwem po hipotekach i prawach rzeczowych, przeniesionych z nieruchomości, objętej parcelacją, (art. 15). *Opłaty w postępowaniu hipotecznem* oraz stawki wynagrodzenia, ustalone w taksie dla pisarzy hipotecznych za czynności, wynikające z ustawy niniejszej, ulegają obniżeniu *o 50%,* (art. 20). Jeżeli parcelacją została objęta tylko część nieruchomości, będącej przedmiotem postępowania, wierzyciele hipoteczni mogą w celu przeprowadzenia egzekucji z części nierozparcelowanej zgłosić *wniosek o wydzielenie tej części nieruchomości w odrębną księgę hipoteczną.* Koszty tego wydzielenia ponosi wnioskodawca, (art. 22).

Parcelacja. — Dz. ust. 67/1932, poz. 622. Zmiany, co do władz i urzędów.

„ — Dz. ust. 92/1932, poz, 793 — Drobne zmiany w rozporządzeniu z dnia 31 października 1927 r. o tworzeniu gospodarstw wzorowych przy parcelacji, wykonywanej przez instytucje upoważnione oraz przez właścicieli dóbr parcelowanych.

„ — Dz. ust. 92/1932, poz. 796. — Rozp. min. z dnia 26 września 1932 r., w sprawie zmian w rozp. min. z dnia 19 stycznia 1927 r., o udzielaniu instytucjom upoważnień do wykonywania parcelacji nieruchomości ziemskich oraz o nadzorze i o zasadach postępowania tych instytucji.

„ — Dz. ust. 22/1933, poz. 166. Ustawa z dnia 17 marca 1933 r. o uproszczeniach, stosowanych przy regulacji hipotek parcelowanych gruntów państwowych: *Pierwiastkowa regulacja hipotek państwowych nieruchomości ziemskich, przekazanych urzędom ziemskim do parcelacji może być wszczęta* na wniosek właściwego okręgowego urzędu ziemskiego, (art. 1). Ujawnienie w księgach hipotecznych orzeczeń, ustalających przeniesienie prawa własności rozparcelowanych gruntów państwowych na nabywców oraz ujawnienie aktów nadawczych, wydanych osadnikom wojskowym, następuje wyłącznie *na wniosek urzędów ziemskich,* (art. 4). Czynności te *wolne* są *od opłat sądowych,* pobieranych w postępowaniu hipotecznem. Stawka *wynagrodzenia pisarzy hipotecznych za ujawnienie tych tytułów* wraz z ustalonemi w nich prawami i ciężarami rzeczowemi *wynosi 10 zł., (art. 5).* W razie wydzielenia nieruchomości do oddzielnej księgi hipotecznej, pisarz hipoteczny ma prawo pobrać *koszty* sprawienia nowej *księgi* oraz dodatkowe *wynagrodzenie* w kwocie *6 zł.* (art. 5) Wydzielenie do osobnej księgi może nastąpić na wniosek właściwego urzędu ziemskiego lub właściciela. W tym ostatnim wypadku wydatki ponosi właściciel (art. 5).

„ Przestrzeń całej nieruchomości, z której właściciel sprzedaje parcele, a nie przestrzeń sprzedawanej parceli, może jedynie stanowić o tem, *czy daną nieruchomość zaliczyć do kategorji drobnej własności,* na której zbycie w całości lub części *nie potrzeba zezwolenia urzędu ziemskiego,* (S. N. I. C. 1420/31, z dnia 2—16.IX.31 r.).

„ Patrz również: — Rolne Gospodarstwo. (Segregacja wierzytelności, na nieruchomościach ziemskich, *parcelowanych w celu spłaty uciążliwych zobowiązań i inne).*

Pełnomocnictwo *wymaga formy prawnej takiej, jakiej wymaga umowa, do której jest wydane,* a więc powinno być urzędowe, gdy umowa wymaga formy urzędowej, (S. N. III. S. 2. z 29 listopada, C. 275/29).

„ Pełnomocnictwo winno być *piśmienne, jeżeli umowa* wymaga *formy piśmiennej,* (S. N. 9 lut. 1932, I. C. 1244/31).

„ Pełnomocnictwo *do licytacji sądowej* może być wydane każdej osobie zdolnej do zawierania umów, (S. N. I. 4 marca 1932 r., Nr. 1560/31).

„ Pełnomocnik, *upoważniony do sprawy, nie adwokat, może przelać swe pełnomocnictwo* na adwokata, o ile ma ogólną zdolność do zastępstwa, (S. N. I. C. 67/31 z dnia 5.V.1931).

„ *do oddzielnych czynności nie wymaga ujawnienia w rejestrze handlowym.* Może obejmować i prawo podpisywania weksli za firmę, (S. N. I. 23 paźdź. 1930, Nr. 1106/30).

Pierwiastkowa regulacja hipoteczna. *Skutki prekluzji* dla osób, roszczących sobie prawo do nieruchomości, wywołanej do pierwiastkowej regulacji hipotecznej, *następują w chwili podpisania protokółu pierwiastkowej regulacji,* a nie po upływie terminu do zaskarżenia decyzji wydziału hipotecznego, (S. N. I. C. Nr. 1359/30).

Pisarzy hipotecznych *taksa.* — Dz. ust. 92/1932, poz. 801.

Podatek *dochodowy* zasadniczy. — Dz. ust. 58/1925, poz. 411. — Termin składania zeznania o dochodzie za rok ubiegły — *do 1 marca.*

„ W wypadku, *gdy władza wymiarowa do spraw podatku dochodowego pomija ustalenia, przyjęte za podstawę do wymiaru podatku przemysłowego dla tegoż płatnika* i za ten sam okres podatkowy winna przytoczyć w akcie dane faktyczne, wyjaśniające to pominięcie, a to w celu umożliwienia kontroli N. T A., (N. T. A. z dnia 18 listop. 1932, L. Rej. 781/30).

„ *majątkowy.* — Patrz Majątkowy podatek.

„ od lokali. — Dz. ust. 94/1926, poz. 550 i 112/1931, poz. 879.

(d. c. n.)

PRZEPISY WPROWADZAJĄCE PRAWO O NOTARJACIE
WEDŁUG PROJEKTU UNIFIKACYJNEGO

Na zakończenie przeglądu informacyjnego (p. Nr. Nr. 4 i 5) głównych postanowień projektu jednolitego prawa o notarjacie, podajemy dziś niektóre szczegóły z zakresu przepisów wprowadzających, zaznaczając, że przepisy te uwzględnione już zostały częściowo w Nr. 4, str. 2 i 3.

Poza ogólną klauzulą derogacyjną, przepisy wprowadzające wyszczególniają następujące przepisy, które tracą moc obowiązującą z dniem wejścia w życie nowego prawa:

Na obszarze b. Królestwa Kongresowego i Ziem Wschodnich — ustawa notarjalna ros. z 1866 r., dekret Rady Regencyjnej w przedmiocie przepisów tymczasowych o notarjacie z dnia 3 lipca 1918 r., ustawa o zmianie niektórych postanowień ustawy notarjalnej, obowiązującej w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie z dnia 5 lipca 1926 r.

Na obszarze Małopolski — ustawa notarjalna austr. z dnia 25 lipca 1871 r. ustawa z dnia 25 grudnia 1876 r., rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 października 1854 r.

Na obszarze Ziem Zachodnich — art. 77—86 i art. 89—103 ustawy o sądownictwie niespornem z dnia 21 września 1899 r., rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej w przedmiocie zmiany przepisów o notarjacie w b. dzielnicy pruskiej z dnia 8 października 1921 r., rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie zmiany niektórych postanowień o notarjacie w górnośląskiej części Województwa Śląskiego z dnia 19 lipca 1922 r.; ustawa o postępowaniu dyscyplinarnem przeciw sędziom z dnia 7 maja 1851 r. i 26 marca 1856 r. ustawa z dnia 9 kwietnia 1879 r., dotycząca zmiany postanowień ustaw dyscyplinarnych, o ile przepisy te dotyczą notarjuszów; rozdział X ustawy o sprawach sądownictwa niespornego z dnia 17 maja 1898 r. w brzmieniu obwieszczenia z dnia 20 maja 1898 r. i art. 31—65 ustawy o sądownictwie niespornem z dnia 21 września 1899 r., o ile przepisy te dotyczą czynności notarjusza.

Pierwsze walne zgromadzenia izb zwołają i na nich przewodniczyć będą prezesi sądów apelacyjnych, wyjąwszy izby okręgów Sądów Apelacyjnych w Krakowie i Lwowie, w których czynności tych dokonają dotychczasowi prezesi miejscowych izb notarjalnych. Pierwsze izby notarjalne ukonstytuują się z dniem 1-ym miesiąca, następującego po pierwszem walnem zgromadzeniu izb, które odbędzie się w ciągu pierwszego miesiąca po wejściu w życie nowego prawa (wniosek z zestawienia dat, przewidzianych w projekcie).

Sprawy dyscyplinarne notarjuszów, wszczęte przed dniem wejścia w życie nowego prawa, prowadzone będą w dalszym ciągu już na podstawie przepisów tego prawa, z tem jednak zastrzeżeniem, że nie może być wymierzona kara surowsza, niż przewidziana w przepisach dawnych.

Przepisy poszczególnych ustaw, wymagających do ważności aktu prawnego czynności notarjusza, pozostają w mocy.

Przy sporządzaniu umowy dziedziczenia i przy sporządzaniu albo przyjmowaniu rozporządzeń ostatniej woli notarjusz stosuje przepisy, zawarte w ustawach cywilnych.

Księgi prowadzone według wzorów dotychczasowych, będą mogły być używane w oznaczonym okresie przejściowym.

Przepisy szczególne dla okręgów Sądów Apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. — Notarjusze dzielą się na: a) urzędujących przy wydziale hipotecznym sądu okręgowego, mających kancelarję w gmachu, w którym się mieści wydział, i korzystających z prawa sporządzania czynności w księgach tego wydziału; b) urzędujących przy wydziale hipotecznym sądu grodzkiego, korzystających z prawa sporządzania czynności w aktach lub księgach hipotecznych tego wydziału; c) na obszarze mocy obowiązującej t. X cz. I. Zwodu Praw — nieurzędujących przy określonym wydziale hipotecznym.

Rada notarjalna może w okresie, aż do odwołania przez Ministra Sprawiedliwości, zaliczyć na poczet aplikacji notarjalnej w całości lub w części czas pracy w kancelarjach hipotecznych i notarjalnych przed wejściem życie nowego prawa o notarjacie osobom, które po ukończeniu studjów prawniczych były zatrudnione w takich kancelarjach, oraz czas aplikacji sądowej, adwokackiej lub w Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jednakże nie ponad dwa lata (identyczny przepis dla ziem b. zab. pruskiego).

Kaucje notarjalne będą na żądanie zwrócone notarjuszom lub wykreślone z ksiąg hipotecznych, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od daty wejścia w ży-

cie nowego prawa nie będą co do nich zgłoszone pretensje (identyczny przepis dla ziem b. zab. austrj.).

Na obszarze mocy obowązującej Kodeksu Napoleona notarjusz po złożeniu mu wypisu aktu zejścia testatora przedstawia złożony u niego na przechowanie testament własnoręczny albo mistyczny prezesowi sądu okręgowego celem ogłoszenia.

Na obszarze mocy obowiązującej t. X. cz. I Zwodu Praw notarjusz na żądanie strony poświadcza zgłoszenie do oblaty: obligów pożyczkowych, zarówno po ich sporządzeniu, jak po upływie ich terminu (Ustawy cywilne, wyd. r. 1914, art. 2036, 2056), pełnomocnictw, umów dzierżawy i najmu nieruchomości, umów o pracę, o przedsiębiorstwo robót, o dostawę i innych. Zgłoszenie dokumentu do oblaty notarjusz poświadcza na samym dokumencie, wymieniając osoby, które w poświadczeniu uczestniczyły, przyczem stwierdza tożsamość oraz zdolność prawną tych osób.

Przepisy prawa hipotecznego pozostają nienaruszone. Wnioski hipoteczne mogą być sporządzane wyłącznie przez pisarza hipotecznego, jednakże notarjusz ma prawo sporządzić wniosek, celem ujawnienia w hipotece sporządzonego przezeń aktu notarjalnego.

Przepisy szczególne dla okręgów Sądów Apelacyjnych w Krakowie i Lwowie oraz Sądu Okręgowego w Cieszynie. — Pozostają w mocy: rozdział XIII ustawy notarjalnej z dnia 21 maja 1855 r., rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 1860 r., ustawa z dnia 25 lipca 1871 r., o konieczności nadawania niektórym czynościom prawnym formy aktu notarjalnego.

Po ukonstytuowaniu się rad notarjalnych na podstawie przepisów nowego prawa dotychczasowe izby notarjalne przekażą niezałatwione przez siebie sprawy właściwym w myśl nowego prawa organom, majątek zaś swój — właściwym izbom notarjalnym.

Kandydaci notarjalni, którzy złożyli egzamin sędziowski lub adwokacki przed dniem wejścia w życie nowego prawa, stają się asesorami notarjalnymi po upływie dwóch lat praktyki lub aplikacji notarjalnej, licząc od daty egzaminu.

Rozporządzenia ostatniej woli, zeznane ustnie lub złożone na piśmie przed dwoma notarjuszami lub przed jednym notarjuszem i dwoma świadkami, mają moc sądowych rozporządzeń ostatniej woli, jeżeli zostały sporządzone z zachowaniem przepisów ogólnych o czynnościach notarjuszów i przepisów §§ 569, 587—592 i 594—596 kodeksu cywilnego 1811 r.

Z dniem wejścia w życie nowego prawa ustaje właściwość sądów do dokonywania czynności, które może sporządzać notarjusz, a w szczególności ustaje prawo sądów do przyjmowania oświadczeń ostatniej woli.

Do czasu ujednostajnienia ustroju hipotecznego archiwa notarjalne prowadzone będą przy sądach okręgowych.

Przepisy szczególne dla okręgowych Sądów Apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz Sądu Okręgowego w Katowicach. — Z dniem wejścia w życie nowego prawa ustaje właściwość sądu grodzkiego do sporządzania czynności, które należą do zakresu działania notarjusza. Przepis ten nie dotyczy zakresu działania wydziału hipotecznego. Z pewnemi zastrzeżeniami ustaje również właściwość władz państwowych i komunalnych do wyznaczania urzędników celem sporządzania czynności które należą do zakresu działania notarjusza, dotychczasowe uprawnienia osób już wyznaczonych, jak również uprawniania władz (syndyków) instytucji prawa publicznego.

Jeżeli wniosek o dokonanie w księdze gruntowej wpisu, stwierdzającego przejście, ograniczenie lub obciążenie prawa własności, poprzedza umowa, wówczas uskutecznienie wpisu do księgi gruntowej powinno nastąpić dopiero po wykazaniu, że umowa została zawarta z zachowaniem formy notarjalnej.

Zmiany w ustawie o opłatach stemplowych. — Projekt unifikacyjny wprowadza pewne zmiany w ustawie o opłatach stemplowych, a to w zakresie kompetencyjnym. Dla notarjatu najistotniejsze znaczenie ma skreślenie art. 29 u. o. s., który stanowi o czynnościach notarjusza przy poborze opłat stemplowych na obszarze, na którym obowiązuje kodeks cywilny austrjacki.

Jak wiadomo, na obszarze tym stosowany jest odmienny niż w pozostałych b. dzielnicach Państwa system, polegający na tem, że notarjusz nie wymierza i nie pobiera opłaty, lecz uwierzytelniony odpis sporządzonego przed nim aktu przesyła właściwemu urzędowi skarbowemu, gdy na pozostałym obszarze Państwa notarjusz wymierza i pobiera opłatę stemplową, uzależniając nawet dokonanie czynności od uiszczenia opłaty.

Otóż w myśl projektu unifikacyjnego przez skreślenie art. 29 u. o. s. i odpowiednie zmiany redakcyjne w przepisach związkowych nastąpić ma ujednostajnienie systemu, obowiązującego obecnie na obszarze ziem środkowych, zachodnich i wschodnich, przez rozciągnięcie go i na ziemie południowe.

W ten sposób z chwilą wejścia w życie nowego prawa o notarjacie — na całym obszarze Państwa notarjusz będzie wymierzał i pobierał opłaty stemplowe od sporządzonych przed nim czynności.

Wśród czasopism prawniczych

FORMA CZYNNOŚCI PRAWNYCH WEDŁUG PROJEKTU KODEKSU HANDLOWEGO

Na czele ostatniego Nr. 33 *Gazety Sądowej Warszawskiej* ogłoszone zostały *Uwagi do projektu Kodeksu Handlowego*, złożone Komisji Kodyfikacyjnej, których autorem jest p. *Henryk Konic.*

Uwagi te m. inn. zarzucają słusznie projektowi Komisji Kodyfikacyjnej nadmierny i nieuzasadniony liberalizm co do formy czynności prawnych, jakie Kodeks Handlowy ma regulować. W tym też zakresie pragniemy rzeczone uwagi przytoczyć.

Art. 38 i nast. projektu *), traktujące o zbyciu przedsiębiorstwa, nie przepisują zachowania odpowiedniej określonej formy, zaś art. 41 i nast. mówią o pewnych odmiennych skutkach prawnych w zależności od tego, czy zbycie przedsiębiorstwa nastąpiło w formie aktu notarjalnego. W tej sprawie autor pisze:

Art. 38-my nie stawia jako reguły, iż zbycie przedsiębiorstwa może być dokonane jedynie za aktem urzędowym. Zdaniem mojem, wszelkiego rodzaju ustąpienie przedsiębiorstwa, czy pod postacią zbycia, czy wydzierżawienia, czy ustanowienia prawa użytkowania, powinno być dokonane jedynie za aktem urzędowym, a wpis do rejestru powinien być uskuteczniony tylko na podstawie zgłoszenia, łącznie z aktem urzędowym przejścia przedsiębiorstwa w ręce osób trzecich. Właśnie pewność obrotu oraz nienależyty poziom sfer handlowych w Polsce wymagają zachowania formy urzędowej.

Jeżeliby miało być utrzymane postanowienie o dowolności formy przy zbyciu przedsiębiorstwa, to jednak nie powinna zachodzić różnica co do odpowiedzialności nabywcy za zobowiązania przedsiębiorstwa. Pod tym względem art. 44 powinien być uogólniony, t. j., we wszystkich przypadkach, w których nastąpiło zbycie przedsiębiorstwa, nabywca odpowiada solidarnie ze zbywcą za wszystkie zobowiązania, powstałe przy prowadzeniu przedsiębiorstwa. W razie, jeżeli wprowadzone będzie obowiązkowe zachowanie formy urzędowej, to oczywiście ustęp 2-gi art. 46-go winien uledz zmianie.

Art. 73 projektu stanowi, jak wiadomo, krótko, że zawarcie spółki jawnej (firmowej) nie wymaga formy piśmiennej. W rzeczonych uwagach czytamy:

Art. 73-ci nie żąda formy pisemnej do zawarcia spółki. Jestto stanowczo niewłaściwe, gdyż każda spółka jawna powinna być zawarta piśmiennie. Możnaby mieć wogóle wątpliwość, czy nie powinien być wprowadzony wymóg formy urzędowej, lecz w każdym razie forma piśmienna powinna być bezwzględnie zachowana.

Dalej, art. 136 projektu wymaga zawarcia spółki komandytowej na piśmie pod rygorem nieważności. Przepis ten spotyka się z następującą krytyką:

Art. 136-ty wymaga wprawdzie zachowania formy piśmiennej, lecz nie uzależnia istnienia spółki od zawarcia aktu urzędowego. Ze względu na doniosłość wysokości wkładu komandytarjusza w stosunku do wierzycieli, na jego odpowiedzialność w ograniczonym zakresie, a mianowicie wkładem, jest rzeczą konieczną, ażeby akt urzędowy bezwzględnie ustalał wzajemne stosunki wspólnika i komandytarjusza. Samo zarejestrowanie nie może uchodzić za wystarczające.

Art. 168 projektu głosi, że ustanowienie zastawu handlowego nie wymaga formy piśmiennej. Uwagi w tym przedmiocie brzmią:

Art. 168-my, dotyczący prawa zastawu, przewiduje, że ustanowienie zastawu handlowego nie wymaga formy piśmiennej. To postanowienie nie jest uzasadnione. Zgodzić się można na to, że zastaw handlowy nie wymaga formy urzędowej, lecz już żadną miarą nie podobna tak dalece ułatwiać stosunków handlowych, iżby umożliwić dowodzenie istnienia zastawu świadkami. Pomijając, co chyba nie ulega wątpliwości, że w stosunkach cywilnych dowód ze świadków jest jednym z najgorszych dowodów, trudno zaprzeczyć, iż wprowadzenie zastawu handlowego bez zachowania formy piśmiennej ułatwi dłużnikowi ukrycie majątku przed wierzycielami. Z tych przeto powodów ustęp drugi art. 168-go jest nie do przyjęcia.

Art. 185 projektu stanowi, że z pewnemi wyszczególnionemi wyjątkami do czynności handlowych nie mają zastosowania przepisy prawa o zobowiązaniach, wymagające zachowania formy piśmiennej przy poszczególnych czynnościach prawnych, bądź to dla ich ważności, bądź dla celów dowodowych. Uwagi w tej sprawie głoszą:

Art. 185-ty, odrzucający formę piśmienną dla czynności handlowych, nie powinien być utrzymany w mocy. Wprawdzie i pod rządem kodeksu handlowego francuskiego, według opinji wszystkich prawie autorów, dowód ze świadków jest dopuszczalny we wszystkich sprawach, dotyczących umów handlowych, to jednak — ze względu na niski poziom naszych sfer handlowych — uważać należy ogólne postanowienie, zawarte w art. 185-ym, za wysoce szkodliwe. Jest to ułatwienie ukrycia majątku przed wierzycielami i dlatego należałoby poprzestać na ogólnych postanowieniach prawa o zobowiązaniach, które powinny być stosowane również przy umowach handlowych.

Wreszcie przy omawianiu art. 200-ego projektu, który stanowi że zastrzeżenie sprzedawcy co do własności rzeczy do czasu zapłaty ceny jest skuteczne wobec osób trzecich tylko w razie zawarcia umowy w formie aktu notarjalnego, autor cytowanych uwag powraca do art. 168 ust. 2 o dowolności formy ustanowienia zastawu handlowego, wywodząc:

Art. 200 zawiera postanowienie, które obejmują przepisy prawa o zobowiązaniach. Różnicę wprowadza drugi ustęp, w którym uzależniono ważność zastrzeżenia co do własności rzeczy sprzedanej aż do zapłaty ceny w stosunku do osób trzecich od zawarcia umowy w formie aktu notarjalnego. Niewątpliwie przepis ten jest uzasadniony, lecz wobec tego tembardziej razi postanowienie art. 168, według którego ustanowienie zastawu handlowego nie wymaga formy piśmiennej. Chyba zaś umowa zastawu jeszcze bardziej narazić może na szwank prawa wierzycieli niż nawet sprzedaż pod warunkiem zawieszającym.

Do poruszonych w cytowanych uwagach kwestji pismo nasze oczywiście nieraz będzie powracać.

*) *Projekt Kodeksu Handlowego*, uchwalony w pierwszem czytaniu przez podkomisję prawa handlowego Komisji Kodyfikacyjnej — przedstawiony był w wyciągach w Nr. 3, 4 i 5 naszego pisma.

NAKAZ ZAPŁATY W RAZIE PRZEDTERMINOWEJ WYMAGALNOŚCI KAPITAŁU

Czy nakaz zapłaty może być wydany na podstawie dokumentu publicznego lub prywatnego, na którym podpisy są należycie uwierzytelnione, jeśli suma objęta tym dokumentem stała się przedterminowo wymagalna z powodu nieuiszczenia odsetek?

Pytanie to w ostatnim Nr. 12 czasopisma *Nowy Proces Cywilny* rozstrzyga p. *Wacław Zylber*, konkretyzując je w następujących słowach:

Rozpowszechniony jest u nas zwyczaj, iż w aktach notarjalnych oraz w umowach prywatnych, na których podpisy są należycie uwierzytelnione, wierzyciel zastrzega sobie prawo żądania przedterminowego zwrotu kapitału w przypadku, gdy dłużnik nie uiszcza w terminie odsetek. Powstaje tedy pytanie, czy w przypadku takiego zastrzeżenia co do przedterminowej zapłaty kapitału, wierzyciel władny jest z roszczeniem swem o zasądzenie sumy kapitału zwrócić się na drogę postępowania nakazowego, czy też powinien poszukiwać swej pretensji w drodze zwykłego postępowania.

Autor daje na postawione w ten sposób pytanie odpowiedź pozytywną, zaaprobowaną przez ścisły komitet redakcyjny czasopisma, wywodząc w konkluzji:

Kpc. nie zawiera przepisu zakazującego dochodzenia kapitału w drodze postępowania nakazowego w przypadkach przedterminowej wymagalności z powodu nieuiszczenia odsetek. Sama zaś istota postępowania nakazowego bynajmniej nie sprzeciwia się stosowaniu do rozpoznawanego przypadku tego trybu dochodzenia. W szczególności postępowanie to w niczem nie narusza praw procesowych dłużnika, gdyż ten ostatni, żądając od sądu wyznaczenia rozprawy na skutek zgłoszenia zarzutów, z łatwością, podobnie jak w zwykłem postępowaniu, będzie mógł się obronić przeciwko niezgodnemu z rzeczywistością twierdzeniu powoda, że dług stał się wymagalny z powodu nieuiszczenia w terminie odsetek.

PRZYWILEJ NA RZECZ PRACOWNIKÓW Z ART. 800, P. 2, K. P. C.

Art. 800 K. P. C., stanowiący o kolejności zaspokojenia przypadających od dłużnika należności, przy podziale sumy, uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości, umieszcza na drugiem miejscu należności pracowników, zatrudnionych w sprzedanej nieruchomości, powstałe przed dniem licytacji, byleby nie przewyższały rocznej należności pracownika, w granicach do 6.000 złotych.

Czy z przywileju tego korzystają należności pracownika tylko za ostatni rok przed dniem licytacji, czy też również za lata wcześniejsze, byleby nie przewyższały rocznego wynagrodzenia pracownika? — oto pytanie prawne, jakie na łamach Nr. 12 czasopisma *Nowy Proces Cywilny* rozważa p. *Józef Bloch*, dochodząc za aprobatą zwiększonego komitetu redakcyjnego do następującej odpowiedzi:

Redakcja powołanego przepisu p. 2 § 1 art. 800 odmienna od redakcji innych postanowień tegoż art. 800 oraz analogicznych norm art. 796 prowadzi do wniosku, że „roczną należność“ stanowi — nie należność za pracę w ostatnim roku przed licytacją, lecz należność zaległa, a nieprzedawniona, ograniczona do wysokości rocznego uposażenia pracownika, t. j. kwoty, obliczonej według jego poborów w ostatnim przed licytacją roku pracy, bez względu na to, w jakim czasie należność ta powstała.

RUCH PRAWNICZY, EKONOMICZNY i SOCJOLOGICZNY

organ wydziału prawno-ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego i Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu, poświęcony **nauce i życiu prawnemu i gospodarczemu Rzeczypospolitej Polskiej**, wychodzi **regularnie** od **1921 roku**

pod redakcją Prof. Dr. A. PERETIATKOWICZA

Czasopismo to zawiera w każdym zeszycie (przeszło 300 stron) oprócz działu artykułów z dziedziny prawa i bieżących zagadnień gospodarczych, bogaty dział bibljografji i sprawozdań krytycznych z literatury prawniczej, ekonomicznej i socjologicznej polskiej, francuskiej, angielskiej i niemieckiej; zamieszcza regularnie przegląd prawodawstwa w Polsce; daje stale przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego i Najwyższego Trybunału Administracyjnego dla wszystkich ziem polskich; wreszcie w stałym dziale kroniki gospodarczej, socjalnej i samorządowej daje przegląd rozwoju poszczególnych gałęzi gospodarstwa narodowego na całym obszarze Rzeczypospolitej (rolnictwo, przemysł i górnictwo, handel i komunikacje, stosunki kredytowe, walutowe i bankowe, spółdzielczość, praca i opieka społeczna, samorząd ziemski i miejski), wreszcie w dziale socjologicznym omawia literaturę socjologiczną, dotyczącą zagadnień aktualnych.

Premja dla abonentów. Wszyscy abonenci otrzymują bezpłatnie album najwybitniejszych współczesnych prawników, ekonomistów i socjologów polskich.

Prenumerata tylko roczna wynosi 25 zł. we wszystkich księgarniach.

Prenumerata zniżkowa (dla pp. sądowników, urzędników państwowych i samorządowych, pobierających stałe pobory oraz studentów) wynosi 15 zł. płatnych ewentualnie w 2-ch ratach po 7,50 zł. Prenumeratę zniżkową przyjmuje wyłącznie Administracja, Poznań, Zamek, pok. 9, P. K. O. 201.346.

Abonenci, którzy prenumerują pismo wprost w Administracji, Poznań, Zamek, pok. 9, P. K. O. 201.346, mogą opłacać prenumeratę w 2-ch ratach (po 12,50 zł.): pierwszą przy zamówieniu pisma, drugą przed 1 czerwca danego roku.

Ustawy, rozporządzenia i zarządzenia władz

Z NOWEJ USTAWY SAMORZĄDOWEJ

Ze względów praktycznych dajemy zestawienie przepisów ustawy samorządowej (ustawa z 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego — Dz. Ust. Nr. 35, poz. 294), w zakresie interesującym notarjat.

Podstawową jednostką samorządu terytorjalnego jest, jak wiadomo, gmina — wiejska i miejska. Obszar gminy wiejskiej dzieli się na gromady (art. 15). Gmina wiejska jest osobą prawa publicznego i podmiotem praw majątkowych (art. 10), natomiast gromada jest tylko podmiotem majątku, dobra gromadzkiego i innych praw majątkowych (art. 15). Zakres działania gromady obejmuje zarząd majątkiem i dobrem gromadzkiem (art. 17). Podejmowanie uchwał w tych sprawach należy do rady gromadzkiej, a gdzie jej niema — do zebrania gromadzkiego (art. 19), wykonanie zaś należy do sołtysa (art. 20). Uchwały zebrania i rady gromadzkiej w sprawie zbycia, zamiany, obciążenia i oddania nieruchomości, zakładu i przedsiębiorstwa w dzierżawę (najem) na ponad 3 lata, likwidacji dobra gromadzkiego, uczynienia i przyjęcia darowizny, oraz zaciągnięcia zobowiązania ponad kwotę 500 złotych — wymagają dla swej ważności zatwierdzenia przez właściwy wydział powiatowy, jako władzę nadzorczą (art. 24).

Do zakresu działania rady gminy (rady miejskiej w mieście i rady gminnej na wsi), jako do organu stanowiącego, należy podejmowanie uchwał w sprawach (art. 43): nabycia, zamiany, zbycia i oddania w zastaw praw i nieruchomości, hipotecznego obciążania i oddania w dzierżawę (najem) na okres ponad 6 lat wszelkich nieruchomości oraz zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również w sprawach uczynienia lub przyjęcia darowizny i zapisu, oraz ustanowienia bądź objęcia zarządu fundacji.

Natomiast (art. 44) decydowanie w sprawach oddania w dzierżawę (najem) na okres, nie przekraczający 6 lat, nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw gminnych, oraz ustalanie warunków układu pojednawczego w sprawach prywatno-prawnych — należy do kompetencji kolegjalnego zarządu gminy (zarządu miejskiego — magistratu w mieście, zarządu gminnego — na wsi).

Uchwały rady gminy w wymienionych powyżej sprawach wymagają, dla uzyskania mocy prawnej, zatwierdzenia właściwej władzy nadzorczej (art. 65): wydziału powiatowego—w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowego związku samorządowego; wojewody—w stosunku do miast wydzielonych; Ministra Spraw Wewnętrznych — w stosunku do m. stoł. Warszawy. Natomiast uchwały zarządu gminy w wymienionych sprawach wymagają zatwierdzenia władz nadzorczych tylko w wypadku, gdy chodzi o oddanie w dzierżawę (najem) nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw gminnych na okres ponad 3 lat (art. 65). Przeto postanowienia zarządu gminy, dotyczące wydzierżawienia nieruchomości na okres poniżej 3 lat oraz dotyczące ustalenia warunków układu pojednawczego w sprawach prywatno-prawnych, nie wymagają zatwierdzenia władzy nadzorczej.

Poza sprawami, zastrzeżonemi kolegjalnemu załatwieniu, zarząd gminy działa jednoosobowo (art. 46), a mianowicie: w gminach miejskich — w osobie prezydenta (w miastach, wydzielonych z powiatowego związku samorządowego) lub burmistrza (w miastach niewydzielonych), w gminach wiejskich — w osobie wójta.

W wypadkach, nie cierpiących zwłoki, dla uniknięcia szkody, jakiej mógłby doznać interes Państwa lub gminy, przełożony gminy (prezydent — burmistrz lub wójt) obowiązany jest wydać decyzję w zastępstwie kolegjum zarządu gminy, powinien jednak bezzwłocznie zwołać posiedzenie zarządu celem przedstawienia mu wydanej decyzji do zatwierdzenia (art. 47).

Wszelkie dokumenty urzędowe zarządu gminy podpisuje przełożony gminy (prezydent-burmistrz lub wójt), który może upoważnić do podpisywania w zastępstwie ściśle określonej kategorji pism i dokumentów swych zastępców (wiceprezydent-wiceburmistrz lub podwójci) lub poszczególnych urzędników gminnych (art. 46).

Dokumenty, przez które gmina zaciąga zobowiązanie, muszą być opatrzone urzędową pieczęcią gminy oraz własnoręcznym podpisem przełożonego gminy (prezydenta-burmistrza lub wójta) i jednego z członków zarządu (ławników). W przypadku, gdy mandaty członków zarządu gminy uległy zawieszeniu lub wygaśnięciu, dokumenty takie zamiast ławnika podpisuje właściwy urzędnik gminny (art. 46).

Wymienione przepisy, dotyczące dokumentów gminy, stosują się odpowiednio do powiatowych związków samorządowych (art. 60): dokumenty, przez które powiatowy związek komunalny zaciąga zobowiązania, podpisuje przewodniczący wydziału powiatowego (starosta powiatowy)i jeden z członków wydziału powiatowego.

ROZSZERZENIE WŁAŚCIWOŚCI SĄDÓW GRODZKICH

Z dniem 1 października r. b., na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 5 b. m. (Dz. Ust. Nr. 62, p. 461) przestaje obowiązywać p. 13, § 1, art. XVII przepisów wprowadzających Kodeks Postępowania Cywilnego.

Przepis ten stanowi, że do roku 1938 rozpoznaniu sądów grodzkich nie ulegają sprawy, w których biorą udział Skarb Państwa lub przedsiębiorstwa państwowe. A więc bez względu na wartość sporu, która w praktyce wyraża się niekiedy w groszowych nieomal kwotach, sprawy, wytoczone przez Prokuratorję Generalną, kierowane były dotychczas do sądu okręgowego i strony zmuszone były ponosić skutki obowiązującego przymusu adwokackiego.

Z dniem 1-go października r. b. sprawy z udziałem Skarbu Państwa podlegać będą właściwości sądów na ogólnych zasadach, przymus adwokacki zaś w sprawach, wszczętych na mocy rzeczonego przepisu, przestał obowiązywać z dniem 14 b. m.

ZNIESIENIE SĄDU OKRĘGOWEGO W SUWAŁKACH

Z dniem 1 września r. b. zniesiony zostaje Sąd Okręgowy w Suwałkach z włączeniem terytorjum jego właściwości do okręgu Sądu Okręgowego w Grodnie i z utworzeniem w Suwałkach wydziału zamiejscowego dla okręgów sądów grodzkich w Augustowie, Sejnach, Sopoćkinach i Suwałkach.

W związku z tem wyłączone zostają z okręgu grodzieńskiego i włączone do pińskiego okręgi sądów grodzkich w Berezie Kartuzkiej, Kosowie, Prużanie i Telechanach. Do tegoż okręgu pińskiego włączony zostaje z łuckiego okręg sądu grodzkiego w Kamieniu Koszyrskim.

ZMIANA PRZEPISÓW O SĄDACH PRZEMYSŁOWYCH I KUPIECKICH

W Nr. 62 Dziennika Ustaw pod poz. 462 ogłoszono rozporządzenie Prezydenta Rzpltej, podwyższające niektóre kwoty pieniężne przewidziane w obowiązujących na obszarze Ziem Zachodnich ustawach o sądach przemysłowych i kupieckich.

Notarjat zagranicą

NOTARJAT NIEMIECKI NA KONGRESIE WSZECHPRAWNICZYM

Jako informację z życia prawniczego Niemiec, a zarazem jako interesujący przyczynek do obecnego stanu rzeczy w życiu organizacyjnem notarjatu niemieckiego, podajemy w dosłownem brzmieniu wyjątki z komunikatu Niemieckiego Związku Notarjuszów *(Deutscher Notarverein)*, zamieszczonego w ostatnim Nr. 8 czasopisma *Deutsche Notar-Zeitschrift:*

„Niemiecki kongres wszechprawniczy *(der deutsche Juristentag)* odbędzie się w dniach 6, 7 i 8 października r. b. w Lipsku.

Kongres ten będzie w szerokich ramach uroczystem poświadczeniem przynależności prawnictwa niemieckiego do narodowego socjalizmu i niemieckiej spólnoty narodowej *(Volksgemeinschaft)*. Wezmą w nim udział przedstawiciele rządu Rzeszy, liczni przedstawiciele rządów krajowych i kierownicze osobistości germańskiej zagranicy *(des germanischen Auslandes)*.

Pod hasłem: — rewolucja narodowo-socjalistyczna i przetworzenie niemieckiego prawa — przewidywane są następujące referaty..."

Tu następuje wyliczenie referatów, z których niektóre przytoczymy, a więc: „Narodowy socjalizm i prawo", „Rasa i prawo", „Reforma sądowa i niemiecki sędzia", „Reforma procesu cywilnego, prawa karnego i procesu karnego", „Reforma prawa podatkowego", „Stanowisko adwokata w nowem państwie", „Stanowisko notarjusza w nowem państwie" *(Stellung des Notars im neuen Staat)*, „Stanowisko wolnych zawodów w nowem państwie", „Przebudowa prawa państwowego i administracyjnego", „Reforma studjów prawniczych" i t. p.

Komunikat wzywa notarjuszów niemieckich do udziału w kongresie w następujących słowach:

„Wzywamy w szczególności notarjuszów niemieckich, by przez liczny udział w kongresie dali wyraz swym uczuciom zespolenia z innymi niemieckimi sługami prawa *(mit allen anderen deutschen Rechtsdienern)* i swej woli współpracy nad nowemi wielkiemi zadaniami prawa".

Komunikat zamyka zawołanie „Heil Hitler", które figuruje obecnie na końcu wszystkich urzędowych oświadczeń Niemieckiego Związku Notarjuszów.

ZMARLI: *Kozłowski Wacław*, notarjusz w Tuszynie, *Łuniewski Hipolit*, notarjusz w Warcie.

KONKURS na stanowisko notarjusza w *Drohobyczu* po zgonie ś. p. Juljana Kurowskiego rozpisała Izba Notarjalna w Przemyślu z terminem do 1 września r. b.

ZJAZD PRAWNIKÓW PAŃSTW SŁOWIAŃSKICH

W okresie od 8 do 10 września r. b. odbędzie się w Bratysławie (Czechosłowacja) pierwszy zjazd prawników państw słowiańskich, w którym wezmą wydatny udział i prawnicy polscy.

Obrady Zjazdu odbywać się będą w dziesięciu sekcjach naukowych, w których wygłoszone zostaną następujące referaty:

I. 1) Kodyfikacja prawa zobowiązaniowego w państwach słowiańskich, Ref. *Dr. Roman Longchamps de Berier*, uniw. prof., Lwów; 2) Kodyfikacja prawa małżeńskiego w państwach słowiańskich, Ref. *Dr. Zivcin Peric*, prof. uniw. Belgrad; 3) Statki parowe, jako przedmiot hipoteki, Ref. *Dr. Ivan V. Subetic*, szef sekcji Min. Spraw Zagran., Belgrad.

II. 4) Ujednostajnienie prawa wekslowego w państwach słowiańskich, Ref. *Dr. Józef Sułkowski*, prof. uniw., Poznań.

III. 5) Ujednostajnienie przepisów o egzekucji, układach przymusowych i upadłościach w państwach słowiańskich. Ref. *Dr. Hugo Werk*, adwokat, Zagreb.

IV. 6) Odpowiedzialność za działalność, podjętą na skutek zarządzenia władzy. Ref. *Dr. Józef Lepsik*, podpułk. just. w KNO, Praha; 7) Potrzeba i objętość ujednostajnienia prawa karnego w państwach słowiańskich. Ref. *Dr. Toma Zivanowic*, prof. uniw., Belgrad, 8) Czy się poleca udział czynnika obywatelskiego w procesie karnym państw słowiańskich? Ref. *Dr. Emil St. Rappaport*, prof. W. W. P., Warszawa.

V: 9) Wspólne zasady w nabywaniu obywatelstwa państwowego i przynależności gminnej w państwach słowiańskich. Ref. *Dr. Ludwik Ehrlich*, prof. uniw., Lwów, 10) Sądownictwo administracyjne. Ref. *Dr. Petko Stajnov*, prof. uniw. Sofja.

VI: 11) Gospodarcza współpraca państw słowiańskich. Ref. *Dr. Alois Stangler*, radca ministr., Praha.

VII: 12) Wspólna podstawa historji praw słowiańskich. Ref. *Dr. Stanisław Kutrzeba*, prof. uniw., Kraków.

VIII: 13) Ujednostajnienie prawa międzynarodowego, prywatnego i postępowania sądowego w państwach słowiańskich. Ref. *Dr. Stanko Lapajne*, prof. uniw. i dziekan Wydz. P., Ljubljana.

IX: 14) Stosunek kościoła do państwa w słowiańskich państwach. Ref. Dr. *Stefan Cankov*, prof. uniw., Sofia.

X: 15) Jak daleko poleca się ograniczenie prawa własności? Ref. *Dr. Karol Drbohlav*, w. radca Sądu apelac., Bratislava.

Program zjazdu przewiduje ponadto liczne uroczystości i wycieczki.

Udział w zjeździe wziąć może każdy dyplomowany prawnik, po uprzedniem wypełnieniu karty uczestnictwa i wpłaceniu składki zjazdowej w kwocie 50 kc. Uczestnicy zjazdu korzystają z 50% ulgi w przejazdach na kolejach.

ŚCISŁY KOMITET REDAKCYJNY: *Przewodniczący* — Zygmunt Hübner. *Członkowie:* z ramienia Małopolskich Izb Notarjalnych — dr. Stefan Breyer, dr. Tadeusz Kostórkiewicz, Izaak Rosenblatt, Michał Rzepecki, dr. Bolesław Trzos; z ramienia notarjatu Ziem Zachodnich — dr. Jan Sławski; z ramienia Zrzeszenia Notarjuszów i Pisarzów Hipotecznych — Wacław Dominik Paszkowski, Marjan Kurman, Wacław Antecki, Karol Hettlinger, Władysław Olewski, Leon Sumorok (Wilno).

REDAKTOR: *MARJAN KURMAN.*

WYDAWCA: *ZYGMUNT HÜBNER* w imieniu Zarządu Głównego Zrzeszenia Notarjuszów i Pisarzów Hipotecznych.

Odbito w drukarni Wł. Łazarskiego, pod kierownictwem M. Drapczyńskiego.